Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 12 (17135) | 1986 оной январиин 15, среда | Сэн 3 мүнгэн.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДУУД

Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин химиин ба биологиин багша Зинаида Дашиевна Мыжитовае Мухар-Шэбэрэй район соо танихагүй хүн үсөөн байха. Тэрэ 25 жэлэй саада тээ Буряадай Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргээд, нэгэл газартаа хүдэлнэ. Энэ хугасаа соо завучаар, директорээршье хүдэлһэн юм.

Зинаида Дашиевна коллективэйнгээ нийтын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсажа ябадагаараа ходо магтаалда хүртэдэг хүн гээшэ. Тэрэ һургуулиин эхин партийна организациин секретарь, районой арадай сүүдэй заседатель юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: З. Д. Мыжитова.

Нэля Агбановна Намханова Улаан-Үдын оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлдэ арбадахи жэлээ хүдэлнэ. Тэрэ даруу номгон зантай, үгэ дуугүй, ажалдаа урагшаа һанаатай хүн. Коммунист Нэля Агбановна үнгэрһэн арбан жэлэй хугасаа соо ямаршье сагта һарын, кварталай, жэлэй түсэбые дүүргээд лэ байгаа. Түс предприятиин мэдээжэ оёдолшон арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэб бүри 1984 оной ноябрь һарада дүүргэһэн тухайгаа элидхэһэн юм. Н. А. Намханова КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой гэшүүн, цехэй халаанай профорг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. А. Намханова.

С. БАЛДУЕВАЙ фотонууд.

КПСС-эй XXVII съездые УГТУУЛАН

ШЭНЭ ЗОРИЛГОТОЙ

Шулуутайн леспромхозой бригадануудай коллективүүд партиин XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын тула дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа, зориг түгэлдэроор ажаллана.

В. А. Николаев, А. К. Смирнов, В. Н. Титов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг модо бэлэдхэгшэдэй бригадануудай коллективүүд съездын нээгдэтэр 4 150 кубометр модо бэлэдхэхэ гэһэн уялгаяа бэелүүлхын тула хамаг нөөсэ, арга боломжонуудые элирүүлэн хүдэлжэ, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана.

Г. ДОРЖИЕВ.

ҮНДЭР НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОГДОО

Худанай совхозой Иннокентьевкын һаалишад үнгэрөөшэ жэлдэ үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа, гүрэндэ һү тушаалгаар жэлэйнгээ түсэбтэ даабарияа 104 процент дүүргээ. Һаалиин фермэнүүдэй коллективүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа гараһанайнгаа түлөө «Районой эрхим коллектив» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөөд, КПСС-эй райкомой болон райсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг ба дипломоор шагнагдаба.

Ажалай энэ ехэ амжалтада отделениин комсомолой эхин эмхиин секретарь, һаалишан Надежда Скорняковагай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай звеногой хубита тон ехэ. Тэрэ өөрөө совхозойнгоо һаалишадай социалис мүрысөөндэ түрүүлээ, харин звеногойнь гэшүүд Валентина Рекунова, Татьяна Чмелева гэгшэд һү үйлэдбэрилгөөр хубиингаа уялгануудые дүүргэһэн байна. Мүн һаалишад А. Михайлова, Л. Шкедова, З. Кривошеева, бусад һайнаар ажаллаа.

Эдэбхитэй, бэрхэ бригадир Валентина Архиповна Алексеевагай даадаг фермын коллектив үндэр энэ нэрэ зэргээрээ урмашажа, һү үйлэдбэрилгөөр хоёр һарынгаа түсэбые КПСС-эй XXVII съездын нээгдэхэ үдэр болотор дүүргэхэ хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байнхай.

Манай корр.

Хэжэнгын район.

ОЛЗОНЬ ЕХЭ

Кабанскын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ загаһа олзоборилдог колхозой коллектив партиин XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтаха гэһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанхай ажаллана.

Байгал далайн эрье шадар загаһа барихаяа гараһан эндэхи 4 бригада хаг сүү хүйтэнһөө тунхарнигүй үрэ бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ. Арадай депутадуудай Кабанскын районно Советэй депутат, Ажалай Улаан Тугай орденто Николай Адунович Федоровой хүтэлбэрилдэг бригада далайһаа баян олзотой бусана. Һүүлэй мэдээгээр энэ түрүү бригадынхид 420 центнер һайн шанартай загаһа бэлэдхэлэй пунктда тушаагаад байна.

А. БУСУРМАНОВ.

ОЛО ДАХИН ИЛАНА

Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай колбасна заводой, техническэ фабрикануудай цехэй, консервнэ заводой коллективүүд КПСС-эй XXVII съездые угтуулан дэлгэрһэн мүрысөөндэ илангаяа оло дахин илажа, онсо шалгарна. 20 мастерска участок, тэрэ тоодо арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргадаг Н. Н. Матвиенкын, субпродуктнуудые буйлуулдаг Е. Е. Штурминагай участогууд эрхимлэнэ.

37 бригадаһаа 10-ыень онсолон дурдамаар. Жэшээлхэдэ, колбасна заводтохи К. А. Хонгоровой, мал үүсэлдэг заводой Е. Ф. Головинагай, шубуу үүсэлдэг цехэй Л. Е. Рябовагай бригаданууд партиин съездые илангаяа амжалтатайгаар угтахын тула хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлнэ.

Комбинадай 930 хүдэлмэришэн, 65 бригада арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэһэн тухайгаа элидхээ һэн. Шэнэ жэлэй эхинһээ эдэнэр эршэ дэлисэеэ һуладхангүй, арбан хоёрдохи табан жэлые болзорһоо урид түгэсхэхын түлөө оролдохо юм.

Т. ШЕЛИХОВА.

ГАБШАГАЙ АЖАЛАЙ ЭРШЭ

Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын коллектив үнгэрэгшэ оной болон табан жэлэй даабаринуудые саг болзорһоонь урид дүүргээ. Эндэхи 140 хүдэлмэришэн хубиингаа табан жэлэй түсэбүүдые һайн шанартайгаар дүүргээ юм. Табан жэлэй туршада 7 жэлэй даабари бэелүүлһэн утаһа ээрэгшэ Галина Ивановна Степанова түрүү зэргэдэ дабшана. Тиихэдэ коммунист Галина Олейникова КПСС-эй XXVII съездын нээгдэхэ үдэр болотор даабариһаа гадуур 500 килограмм бүд нэхэхэ уялга абаа. Фангова цехэй партгрупорг Лидия Павловна Яковенко үндэр шадабаритайгаар хүдэлнэ.

Гадна коммунист Лидия Тахановна Санжиевагай толгойлдог оёдолшодой бригада арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн алдартай.

Р-Ц. ЛХАМАЕВ.

ХОЁР МЯНГААР ҮЛҮҮЛБЭ

«Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин коллектив партиин XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын тула социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабариие болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаа һэн. Түйлаһан амжалтаяа арьбадхахын тула байгша оной эхинһээ эршэтэй шангаар хүдэлнэ.

Жэшээлбэл, шулуу бутарган илгадаг фабрикын хүдэлмэришэд жэлэй эхинһээ 14 мянган 910 тонно шулуу бутарган илгажа, хараалһан түсэбөө 2 мянган тонноор үлүүлэн дүүргээ.

Фабрикын коллектив тогтонижонхой юм. Эндэ дүршэл шадабаритай болоһон үнинэй хүдэлмэришэд олон. Тэдэнэр управлениин коллективтэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлнэ. Эдэ хэд бэ гэбэл, электрослесарь В. А. Букасеев, электро-гагнууршан И. В. Суленков, хүдэлмэришэд В. П. Гоношвили, Н. Т. Захарян, М. П. Зимин гэгшэд болоно. Эдэ түрүү хүдэлмэришэдэй үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллаһанай ашаар фабрикын коллектив социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсана.

С. ГУРОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Н. Л. ДОБРЕЦОВЫЕ АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР ШАГНАХА ТУХАЙ.

Геологическа эрдэмые хүгжөөлгэдэ, научна кадрнуудые бэлдэлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, СССР-эй Науканuудай академиин гэшүүн-корреспондент Добрецов Николай Леонтьевичые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ГРОМЫКО.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1986 оной январиин 14.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Д. Т. ЦЫРЕМПИЛОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй СОЁЛОЙ МИНИСТРЭЭР ТОМИЛХО ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

Нүхэр Цыремпилов Доржи Тибочкиевичые Буряадай АССР-эй Соёлой министрээр томилхо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. БАДИЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь А. БЕРЕЩИНОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1986 оной январиин 15.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Пенсидэ гараһантайнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум нүхэр Жалсарасв Дамба Золбичые Буряадай АССР-эй Соёлой министрэй тушаалһаа сүлөөлбэ.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ХҮДЭЛМЭРИДЭ ЖЭЖЭ ЮУМЭН БАЙДАГГҮЙ

Һүүлэй хоёр жэлдэ энэ колхоздо илангаяа үбэлжэлгын үедэ элдэб шалтагаанһаа, гол түлэб малай харууһанай мууһаа, ажалай эмхидхэлэй һулаһаа боложо, һү һаалинь доошолһон, олон малшье гарзалһан байгаа.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо мүнөө малай үбэлжэлгэ хэр зэргээр үнгэргэгдэжэ байнаб, урда жэлнүүдэй алдуу, дутагдалнуудһаа зохихо тобшолол хэгдээ гү гэжэ манай шалгалтын бригадынхид түбхын түрүүн һонирхоһон байна.

Үнгэрэгшэ намар Түнхэнэй районой олонхи ажахынууд урда урдынхиһаа ехэ үбһэ тэжээлтэй үбэлжэлгые эхилһэн юм. Тэрэ тоодо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозшье үбһэ тэжээлээр дутамаг гэхээр бэшэ байгаа.

Гараад байгша жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ колхозой фермэнүүдтэ һүн хэр һаагдажа, гүүртэнүүдтэ малай шэгнүүр ямараар нэмээгдэжэ, түл хэр абтажа байнаб гэжэ абаһаар һонирхобобди. Теэд тэрэниие нёдондонойнь энэ үеынхитэй сасуулжа үзэмөөр тоо, баримта тухай тодоор хэлэжэ үгэхэ хүншье байбагүй, тиимэ тоонуудтай данса, дэбтэршье олдобогүй.

Ажахын ахамад зоотехник Д. О. Данжеев, фермэ болон отарануудые даагшад, малшад өөһэдөө мүнөө жэлэй байдал нёдондонойхидо орходоо һураггүй һайн, үбэлжэлгэшье муу бэшээр үнгэргэгдэжэ байна гэжэ мэдүүлбэ. Тэрэнь зарим тэды зүйтэй ха.

Оёор-Шанаа гэжэ газарта хонишон Ж. С. Фролов наһанайнгаа хани нүхэртэй сүг 321 эхэ хонидые, үшөө 246 эмэ түлгэнүүдые харууһалжа байдаг. Тэдэнэр даб дээрэ 50 шахуу хурьгадые абанхай, һайн эрмэлзэлтэй ажаллажа байна. Хонидойнь байра соо дулаан, хуурай. Түл абалгада туһалха залуушуул эндэ ерэнхэй.

Саашаа Шулуун харгын урда оршодог Н. Б. Сыреновагай отара дээрэ ошожо, хонидой байра соо ороһомнай, досоонь хүйтэншэг, зүдэрүү байба. Шалтагааниинь юуб гэхэдэ, эндэ пеэшэн тодхогдонхой аад, тэрэнэдэ түлихэ түлеэниинь барагдашанхай гэжэ хонишон хэлээ. Хонидой байрын газаа хоёр ута модон шэрэгдэжэ асарагданхай харагдана. Теэд тэрэнь тайрагдаагүй. Энэ Зүүн Моринной отделенидэ түлеэгээр малшадые үбэлэй үедэ хангаха асуудал ондоо аргаар шиидхэгдэхэ байгаа гэжэ һанагдана. Жэшээнь, колхозой Тоорын отделениин малшад үбэлдөө нэгэтэшье түлеэгээр дуталдажа байдаггүй. Эндэ түлеэ бэлдэхэ, тайраха тусхай бригада ажаллана. Бригадада гурбан хүн нэгэ тракторотай, хоёо «Дружба» түхэлэй хюрөөтэй хүдэлдэг. Бригадирынь харюусалга ехэтэй хүн юм. Тиигэжэ Р. С. Байловай түлеэшэдэй бригада Тоорын отделениин 7 фермэ болон отарануудые хуурай түлеэгээр таһалгаряагүй хангажа урдинэ. Мүнөө түлэг шанга хүйтэнэй хаһын ороод байхада нэгэшье үдэр түлеэгүй һууханъ тон хүшэр габ даа. Мүн нүхэр Сыреновагай отарада хонидойнь байра соо үшөө нэгэ пеэшэн табигдахаар байгаа. Энээн тухай хонишон өөрөө дурадханэ. Юуб гэхэдэ, хурьгадайнь байра дан хүйтэн ха юм.

Шулуутын отделениин Санжын добуун гэжэ газарта ахалагша хонишод Г. Л. Ябжанов, Л. Д. Мирочов гэгшэдэй бригадынхид үбэлжэжэ байнхай. Хонидойнгоо ууха уһа Эрхүү голһоо мори шаргаар үдэртэ долоо дахин зөөдэг. Дулаанай сагта эндэ колхозойхидой худаг малтуулаагүйнь гайхалтай. Мүн эндэ асарагдаһан үбһэниинь һаяшаг барагдашоо. Шулуутын отделениие эрхилэгшэ С-Д. Халудоров трактораар үбһэ асаржа үгэхэбди гэжэ найдуулһан аад, саг соонь тэрэнээ хүсэлдүүлээгүй байшоо. Эндэ нэгэ трактор һолоомо зөөдэг юм. Хэрбээ хонишодой өөһэдөө һанаагаа эртэнһээ табижа, саг соонь үбһэ асаруулха тухай хүтэлбэрилэгшэдтөө шанга эрилтэ табиһан байгаа һаань, иимэ юумэн тохёолдохогүй бэлэй. Манай ябаһан үдэр лэ ажахын ахамад зоотехник Д. Данжеев трактор оложо, энэ отарада үбһэ асаруулха даабари үгөө.

Колхозой бусад хонишодой бригаданууудта үбэлжэлгэ яһала һайнаар үнгэргэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэхэээр.

Ажахыда үхэрнүүдые шахан таргалуулдаг томо бааза бии юм. Мүнөө эндэ нэгэ доро 1400 үхэр байлгагдана. Багашаг тугалнуудһаа эхилээд, мяханда тушаагдахаар болоһон үхэрнүүд амяар амяараа эдээлүүлэгдэдэг. Түс баазада ажалладаг бүхы 24 хүнэйнь олонхинь комсомолшууд, залуушуул болоно. Тиимэһээ ажахын комсомолой комитедэй зүгһөө тэндэхи ажалые эмхидхэхэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулха талаар ехэхэн оролдолго гаргагдаха зэргэтэй. Гэбэшье, эндэнь ядахын сагтэ улаан булангын ёһоор шэмэглэгдээгүй, тэндэнь хүн зоной, илангаяа залуушуулай сүлөөтэй сагаа зүбөөр үнгэргэхэ аргагүй гэхэдэ болоно. Ушарынь юуб гэхэдэ, эдэ олон малшадай дунда дууша, хатарша, шүлэг бэшэдэг, уран һайханай хэрэгээр һонирходог хүбүүд, басагад бии. Тэдэнэй ошо залиие бадаруулха, эмхидхэхэ хүнэй үшөөл олдоогүй байһан хамтай. Комсомол-залуушуулай энэ коллектив залуу коммунист О. Б. Мухуевай хүтэлбэри доро муу бэшээр ажаллана. Харин нёдондо эндэ ажалай эмхидхэлэй мууһаа, хүнүүдэй харюусалга багатайһаа боложо, олон малынь гарзалһан юм. Мүнөө жэлдэ эдэбхитэй бэрхэ залуушуулые табиһанайнь ашаар үбэлжэлгэ яһала һайнаар үнгэргэгдэжэ, малынь тобир һайншье ондо оруулагдажа байна. Һая январь һарын тэнгээр 200 шахуу үхэр эндэһээ мяханай комбинадта тушаагдаа. Тэдэнь яһала шэгнүүр ехэтэй, тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаа. Тэрэшэлэн эндэхи малшад жэжэ, туража муудаһан буруунуудые амяарлан илгаад эдеэлүүлжэ, яһала гадартайхан болгожо байнхай.

Үнгэрһэн зун-намарһаа хойшо Тоорын һү һаалиин фермэдэ даагшадынь дүрбэ дахин һэлгэгдээ. Тиигэжэ мүнөө энэ фермэ тон муу байдалда оронхой. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, зооветмэргэжэлтэд энэ фермэдэ үдэр бүриин анхарал хандуулжа, нэн түрүүн ажалай журам шангадхаха, коллективтэ али болохо туһаламжа үзүүлхэ, һү һаалиие дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Гадна жэлэй эхинһээ хойшо колхозой фермэнүүдтэ, тэрэ тоодо Зүүн-Моринной болон Тоорын фермэнүүдтэ 6 тугал гарзалаа. Тэдэнь тэжээлэй муу шанартай байһанһаа, буртиһан талха эдиһэнһээ боложо, гэдэһэ дотороо үбдөөд, гарзалһан байгаа гэжэ ветеринарнууд элирүүлээ. Илангаяа нарай малда һайн шанартай тэжээл эдюулхэ, тэрэниие ходо шалгажа, хаража байха уялгатай зооветмэргэжэлтэд эндэ зэмэтэй болоно. Харин Шулуутын фермэдэ үнинэй тугалшан Т. Г. Халудорова убшэлһэн тугалнуудтаа зундаа бэлдэһэн халаахай, үрмэдэһэ, ногоо бусалгажа уулгаад, тэдэнээ нэгэшье гарзагүй хоролтогүйгөөр томо болгожо байна. Теэд тэрэнэй дүй дүршэл бусад фермэнүүдтэнь юундэ хэрэглэгдэнэгүй гээшэб?

Мүнөө үедэ колхозой бүхы ажалшадай хамаг анхаралаа хандуулха асуудал хадаа малай үбэлжэлгэ болоно. Соёлой, медицинын, худалдаа наймаанайшье хүдэлмэрилэгшэд малшадые хангаха хэрэгтэ бүхы хүсэеэ зорюулха зэргэтэй. Тиигэжэ хамтынгаа хүсөөр малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ арга боломжо эндэ ажалладаг зондо гүйсэд бии.

Дээрэ дурсагдаһан дутуу дунданууд яһала усадхагдахаар, зариманай һанахада, бага зэргын юумэн гэжэ тоолохоор гэб даа. Тиигэбэшье, малай үбэлжэлгэдэ жэжэ юумэн гэжэ байдаггүй. Багаханшье дутагдалнуудые саг соонь усадхаагүй, энээндэ анхарал табяагүй һаа, горитой хохидол ушаруулжа болохо бшуу. Түс колхозойхид энээниие мартаха ёһогүй.

Байгша оной малай үбэлжэлгые эмхитэй гуримтайгаар үнгэргэхэ талаар Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхозой, Зэдын районой Борьёогой совхозой ажалшадай гаргаһан дэмбэрэлтэ үүсхэлые һайшаан дэмжэжэ, республикымнай колхоз, совхозууд социалис мүрысөөндэ оролсоод, ажаллажа байнхай. Тиимэһээ Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, малшад энэ мүрысөөндэ оролсожо, малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула фермэ, отара бүхэниие тэжээлээр гүйсэд хангаха, малай байра дулаасуулха тодорхой хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Шалгалтада хабаадагшад:
Д. ЦЫБДЕНОВ,
«Саяан» газетын хүдэлмэрилэгшэ,
Ж. ЮБУХАЕВ,
манай корр.

…1986 оной…

СОЁЛШОД …ЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ

…МАЛАЙ үбэлжэлгын үедэ фермэ, отарануудай хү…гшэдые соёлой талаар һайнаар хангаха гээшэ ехэ …ртай. Энэ хэрэгтэ хүдоогэй клубуудые, соёлой бай… үбэлэй үедэ һаадгүйгөөр хүдэлгэхөөр эртээнһээ …лэдхэл сэхэ нүлөөтэй байна. «1985—1986 онуудай …лэй үеын хүдэлмэридэ хүдоогэй соёлой эмхи зур… бэлэдхэлые шалгаха республиканска ээлжээтэ рейд …тухай» Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, …уудай совет болон ВЛКСМ-эй обкомой хамтын …һоор, республика соо шалгалта үнгэргэгдөө һэн. …нютагуудай улад зониие соёлой талаар хангаха хэ… гол түлэб тэндэхи соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэг… зорилго мүн гээшэ. Тэдэнэр энэ талаар яһалашье …эмжээ ябуулгануудые хараалжа бэелүүлдэг байна. …совхозуудайнгаа үйлэдбэриин участогуудта саг …ожо, тэндэхи ажалшадые соёлой талаар хангалгын … дүршэлтэй болоһон коллективүүд республика соо… олон. Жэшээлхэдэ, Баян-Голой, Тарбагатайн, Загастайн, Юроогэй, Шергинэй, Подлопаткын, Дэ…анагын, Ториин, Хэжэнгын, Кабанскын, Эгэтын-Ада… Уланхаанай болон бусадшье клубуудай, соёлой …дай, библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй түсэб…үүлдэг хэмжээ ябуулганууд һайшаалтай, бусадай …шээ абамаар байдаг.

…оёрдохи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын оной нии… үбэлжэлгэ түлэг дундаа ябажа байна. Хаа хаана… ороһон саһан, үбэлэй һаари хүйтэнэй түлэг гэхэ …й малшадта нилээд бэрхэшээлнүүдые ушаруулна. …тэдэнэр шэнэ табан жэлэй эхин үбэлжэлгые эмхи…бажа, харууһалһан малайнгаа түл түрэсые гээлтэ …гөөр абахые, ашаг шэмыень доошоруулхагүйе …эмсэнэ. Арадай ажахын холын хараата түсэб уял… бэелүүлхэ хэрэгтэ горитойхон хубита нэмэриеэ …байһан мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй эрилтэ, хэ… таһалгаряагүй хангаха гээшэ тон шухала.

…алаар 1985—1986 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал …дэлмэрилэгшэдые комплексноор хангаха талаар Му…эй районой арадай депутадуудай Никольско сель…минай районой Санагын сомоной Соведүүдэй соё…гдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангал…ые хамгаалгын ба арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэг…элые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй …үдэй Совет һайшаажа, тусхай тогтоол батапаа.

…үедэ республика соомнай мал ажалай 4000 гаран …огдоно. Тэдэ бүгэдэ һара соо нэгэнһээ үсөөн бэ…ой талаар хангагдажа байдаг. Гэхэтэй хамта үй… коллективүүдтэ, жэшээлхэдэ, олон зоной ажалла… һү һаалиин фермэнүүдтэ соёлшод һураггүй оло …дэг гээшэ.

…жэлнүүдтэ холо, ойрын малшадые комплексноор …гурим ехэ аша туһатай байһанаа харуулаа. Тэрэ…публикын олонхи ажахынуудта хангалгын ээлжээ… баримталагдана, Жэшээлхэдэ, нэгэ четвергын үдэр …о хангалгын бригада районойнгоо нэгэ захын ажа…рин нүгөөдэ четвергһээ захалжа, нүгөө талын ажа…э отарануудаар ябажа, хангалгынгаа хүдэлмэри ур…эг байха юм.

…үбэлжэлгын эхинһээ хойшо Үдэ һууринай соёлой …илэгшэд совхозойнгоо фермэ, отарануудаар түс түс…р-гурба дахин ябажа, малшадта зуу гаран концерт …офильмнүүдые харуулаа, мүн тэды шэнээн элидхэл, …нүүдые үнгэргөө. Тиигэжэ тэдэнэр совхозойнгоо …н малшадые хангажа, сүлөө сагыень һонирхолтой…оутэйгээр үнгэргэһэн, урмашуулһан байна.

… Яруунын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Кабан…багатайн районуудай соёлой хүдэлмэрилэгшэд энэ …н үедэ ажал хүдэлмэриеэ эмхитэйгээр ябуулна гэжэ …эмдэглэмээр. Жэшээлхэдэ, Яруунын районой соёл…рһэн ноябрь-декабрь һаранuудай туршада колхоз, …айнгаа мал ажалай 1 400 хүдэлмэрилэгшэдые ханга…ан байна. Тиигэжэ тэдэнэртэ хамта дээрээ 200 шахуу … харуулагдаа, фермэ, отарануудта 380 «дайшалхы, … хуудаһанууд», гаргагдаа, мүн 140 элидхэл, хөөрэл…эгдэһэн байха юм. Эндэхи райсоведэй гүйсэдкомой …һагай агиткультбригада, Мужыхын, Нарһатын соёлой …удай уран һайханай коллективүүд илангаяа эдэбхи…ээр ажаллана. Тиихэдэ Захааминай районой Сана…зой малшадые декабрь һарада эндэхи соёлой бай… «Ажалай сууряан» гэжэ агитбригада һонирхолтой …граммаараа урмашуулаа.

…Шэбэрэй районой мүнөө үедэ концертнэ болон аги… 14 бригада хүдэлмэрилжэ байнхай. Тэдэнэр үшөө …н эхеэр мал ажалай 200 гаран участогуудаар яба… шахуу хүдэлмэрилэгшэдые хангаа һэн. Дурсагдагша Хушуун-Үзүүрэй, Хонхолын, Хүсөөтын болон соёлой …шангуудай уран һайханай коллективүүд нютагайнгаа … шэнэ һонин программатайгаар айлшалжа байдаг. …өө үедэ малшадые хангаха талаар Оронгын, Доодо… Ивалгын, Ехэ-Куналейн, Тарбагатайн, Гильбэрэй соё…ангуудай соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд һайнаар … Тэдэнэр малшадта концерт, зүжэг харуулхаһаа гадна, …матикаар элидхэлнүүдые хэхэ, хөөрэлдөөнүүдые үн…жэ хараалһан түсэбүүдээ һонирхолтойгоор, олоной …атайгаар бэелүүлдэг байна.

…й ажалшадые соёлой талаар хангаха хэрэгтэ улаан … ехэ удха шанартай гээшэ. Республика соомнай һү … фермэнүүдэй 326 улаан булан тоологдоно. Хүдоо …йлэдбэриин түйлалтануудые ажалшадта харуулжа, …жа, бүгэдын шадабари болгохо талаар тэдэнэр ехэ … байдаг. Тиимэһээ соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй удха…эмэглэһэн улаан булангуудай жэл бүриин харалга…нгаяа харуулан ойлгуулха агитациин удха шанарые, …үхэл хэлбэриие улам баяжуулха аргатай ха юм. Түн…энгын, Загарайн, Бэшүүрэй, Ивалгын районуудай за…нуудай гүүртэ, фермэнүүдэй улаан булангууд эрхим …эглэлтэй, тиигээдшье тэндэнь удхатай һонин уулзал…лдөөнүүд эмхидхэгдэжэ, мал ажалай хүдэлмэрилэг…ма зориг бадараажа байдаг. Эдэ бүгэдэ дурсагдаг…уудай соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй хэрэг … сог залитайгаар, ханамжатайгаар хандадагые гэр… юм.

…ри малай үбэлжэлгын хаһада Улаан-Үдэ хотын уран … болон мэргэжэлтэ коллективүүд хүдоо нютагуудаар …арадаг. Мүнөө үедэшье республикын түб хотын …н, литературын ажал ябуулагшадай хүдоогэй ажал…мхидхэхэ уулзалгануудай түсэб-график КПСС-эй об…алаа һэн. Улаан-Үдын театрнуудай, соёлой байшан…уралсалай газарнуудай, мүн предприятинуудай соёл… түлөөлэгшэдэй 40 шахуу коллектив энэ шухала хэ…ададуулагдахаар хараалагданхай.

…ай хүдэлмэриин тон харюусалгатай үбэлжэлгын ха…ниие соёлой талаар хангаха хэрэгтэ бага бэшэ дутаг…ушарна. Жэшээлхэдэ, Хяагтын, Хурамхаанай, Прибай…элэнгын, Хориин районуудай соёлой олохон эмхи…дай хүдэлмэри хангалтагүй. Тэрэшэлэн Шэрэнгиин, …Яруунa], Үржэлэй [Баргажан], Бага-Амаладай [Баунт], …дагай [Хэжэнгэ] хүдоогэй клубууд болон библиоте… бэлдөө муу бэлэдхэлтэй байба. Тиихэдэ Улаан-Үдэ …бор бүтээлгын нэгэдэлэй, нарин сэмбын комбинадай, … мяханай комбинадай, соёлой институдай, хүдоо …олон тоо бүридхэлгые оньһожоруулгын техникумүү… һайханай коллективүүд, октябрь-ноябрь һаранuудта …аха ёһотой аад, тэрэ зорилгоёо бэелүүлээгүй.

…ниие киногоор хангалгые нарижуулан һайжаруулха, …мнүүдэй, илангаяа үхибүүдтэ, залуушуулда зорюу… фильмүүдэй, концертнэ программануудай, уран … выставкэнүүдэй, суртал бодолой болон уран һайха…

…АРАЙ СУГЛААН

КПСС XXVII СЪЕЗД

ПАРТИИН ДОКУМЕНТНҮҮДЭЙ ПРОЕКТНҮҮДЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭНЭБДИ

ШЭНЭ ШАТАНУУД УРЯАЛНА

КПСС-эй Программын шэнэ найруулгые, КПСС-эй Уставай, мүн 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектнүүдые манай колхозой коммунистнууд болон бүхы колхознигууд баяртайгаар угтажа, эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ байна. Агуухэ Эхэ оронойманай хурдан түргэн хүгжэлтые баталһан эдэ документнүүдые шудалхадаа, түрэл партиингаа хэрэгүүдээр омогорхохо еһоороо омогорхонобди.

Манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз республикын томо, үнинэй ажахынуудай нэгэн юм.

Юрэнхыдөө, манай Буряад ороной, тэрэ тоодо манай районой, колхозой ажаншад соёл гэгээрэлэй, һургуули һудэрай талаар түйлай ехэ ургалта түйлаһан байна. Хүн зоной ажабайдалай һайжарха тума тэдэнэй эрилтэнүүд үгаа ехэ болоно ха юм. Тиимэһээ манай парти арад зоной саг үргэлжэ ургажа байгаа эрилтэ хэрэгцээнүүдые гүйсэдөөр хангаха хэрэгые хэлбэрилшэгүйгөөр бэелүүлхэ гэжэ оролдоно. КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проект соо «парти хэдэ социальна политикэдэ оронойнгоо хүгжэлтые хурдадхалгын, олонитын ажалай болон нийтэ-политическа эдэбхиие дээшэлүүлгын, шэнэ хүниие хүмүүжүүлгын, социалис ёһоной ажабайдал зохёон байгуулгын, политическэ талаараа общестын бэхи хүдэр байгаагын шухала арга нүхэсэл гэжэ тоолодог» гэжэ тоб байса хэлэгдэнэ. Социальна политикэ хадаа гүрэнэй ба ажахын органуудай, нийтын организацинуудай ажал ябуулгын хойшолуулашагүй шухала хэрэг болоно.

Манайшье колхозой правлени болон партком колхозниигуудайнгаа ажабайдалые ба ажаһуудалые улам һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые хараалдаг, бодото дээрэнь бэелүүлдэг байна.

Колхозойнгоо захын холын заимхануудта анхарал ехээр хандуулагдадаг. Жэшээлхэдэ, колхозой түб буусаһаа 15 модоной зайда байдаг Хара-Уһан гэжэ газарта хоёр-хоёр байратай арба гаран шэнэ гэрнүүд бодхоогдоһоор үнихэн болобо. Тиихэдэ эхин һургуули, фельдшерскэ пункт шэнэ байшангуудтай болоо бэлэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэ шэнэ магазин барижа үгөөбди. Эхин һургуулиин байшангые капитальнаар заһабарилаабди.

Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада ехэ барилга хэгдэбэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Хара-Уһанай түб заимхада багшанарай ажаһууха 2 байратай гэр бодхоогдоо, Үржэлэй хүүгэдэй саадай байра заһабарилагдаа, Соёлдо хоёр байратай 1 гэр, дүрбэн байратай 2 гэр, гахайн фермэдэ дүрбэн байратай 1 гэр баригдаа.

Колхозоймнай түб һуурин Баян-Гол жэлһээ жэлдэ болбосон түхэлтэй болоно. Тэрэнэй гол үйлсэнүүдынь асфальтаар хушагданхай. Жэшээлхэдэ, Баян-Голой гол үйлсэнүүдтэй зэргэлэн, Судостроительнэ, Молодежно гэжэ үйлсэнүүд бии болоо. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада хоёр байратай 6 гэр, нэгэ байратай 6 гэр, жэрылдэн бодожо, ашаглалгада оруулагдаба. Гэхэтэй хамта, умсын гэрнүүд һүүлэй жэлнүүдтэ олоор баригдана. Умсын гэрнүүдые барихадань, колхоз мүнгэн зээлэр, барилгын материалаар туһалдаг юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада үйлэдбэриин объектнүүд—бүдүүн тэжээл гранула болгодог АВМ-1,5, хонидой ба эбэртэ малай хэдэн шэнэ байранууд, комбайнуудые заһабарилха депо баригдаа, хэдэн һууринуудта зунай үедэ уһа булэхэ сорго-нууд татагдаа гэхэ мэтэ. Тодорхойлон хэлэбэл, барилгада жэл бүри 700—800 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшан, хүүгэдэй спортивна һургуули, хэлхээ холбооной байшан, хүгжэмэй һургуулиин байшан бодхоогдожо, ашаглалгада оруулагдаа. Тиихэдээ эдэ томо барилганууд хэнэй хүсөөр, хэнэй эдэбхи үүсхэлээр хэгдээб гэжэ тодорхойгоор хөөрэхэдэ болохол ха.

Жэшээлхэдэ, манай нютагта хүүгэдэй спортивна һургуули олонитын, спортсменүүдэй хүсөөр бодхоогдоо. Манай нютагай хүбүүн Борис Будаев дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Европын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, эндэхи һургуулиин үхибүүдэй зүрхэ сэдьхэлые яһала хүлгүүлээ һэн. Һургуулиимнай хүбүүд ехэ, багагүй барилдаагаар уласхоорондын классай мастер нэрэ зэргэдэ үглөөдэр, нүгөөдэршье хүртэхөөр бэлэн болоод байгаа. Эгээл тэрэ үедэ колхозой машина ба тракторнуудые заһабарилдаг одоол хуушан, хэрэгээ болиһон мастерскойе шэнэдхэн һэльбээд, спортивна байшан болгохо гэжэ шиидхэгдэһэн байгаа. Энэ барилгые РСФСР-эй габьяата тренер В. С. Очиров, барилдаагаар уласхоорондын категориин судья В. Е. Гармаев, уласхоорондын классай спортын мастер Борис Будаев, барилдаагаар спортын мастер В. Э. Ринчинов болон бусадай, бүхы һургуулиин һурагшадай ажал ябуулгын, оролдолгын ашаар тусхай, залтай, саунатай, методическа болон тренернүүдэй кабинедүүдтэй, харалгын ехэ залтай спортын байшан бодхоогдоо бэлэй. Манай колхоз мүнгэ һангаар, барилгын материалнуудаар туһалаа. Спортымнай байшангай досоодо талань зохидоор, гоё һайханаар шэмэглэгдээ гэжэ онсолхо байнаб. Мүнөө тэндэ спортивна бүхы хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Үдэр бүри дүрэ буляалдалгын барилдаагаар һорилгонууд үнгэргэгдэнэ.

Һунгагшад урдахи зарлалай һунгалтын урда тээ болоһон суглаанууд дээрээ хүгжэмэй һургуули нээхэ тухай захяануудые үгэһэн байгаа. Энээхэн баримта хүн зоноймнай оюун бодолой талаар ургалтые элеэр гэршэлһэн байна ха юм.

Хэдэ хэдэн таһалгануудһаа бүридэһэн байшан соо баяр еһололой оршон байдалда хүгжэмэй һургуули тээмэндэ нээгдээ. Мүнөө дээрээ эндэ 10 гаран хүбүүд, басагад хүгжэмэй нэгэдэхи классай программаар һуража эхилбэ. Чанза, хуур, баян, оркестрэй инструментнүүд, пианино гэхэ мэтэ инструментнүүд дээрэ үхибүүд наадажа һурана. Тус һургуули саашадаа үргэдхэгдэжэ, искусствануудай һургуули болохо юм.

Колхозниигуудай ажабайдалда хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албан хэды ехэ удха шанартайб даа! Даб дээрэ платье, пальто гэхэ мэтэ хубсаһа оюулха, химическэ аргаар хубсаһаа сэбэрлүүлхэ гэхэ мэтын бусад захилнуудые нютаг дээрээ абажа, бүхы малшад, механизаторнууд үнэтэй сэнтэй сагаа алдана. Гэбэшье саашадаа үшөө олон зүйлнүүдээр, жэшээлхэдэ, телевизор болон гэр соо хэрэглэгдэдэг орёо приборнуудые заһабарилха талаар хангалга эндээ эмхидхэдэг болохын тула түрэл байшангаа арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада үргэдхэхэ ёһотой болонобди.

Үнгэрэгшэ жэл хэлхээ холбооной үүжам салуу байшан ашаглалгада оруулагдаба.

Манай парти болон правительство соёлой-спортивна комплекснүүдэй хүдэлмэриие саашадань улам һайжаруулха тухай асуудал яһала хурсаар табина гээшэ. Манай колхоз, мүнөө дээрээ хуушахан клубтай. Соёлой шэнэ байшан бариха тухай проектнь баталагдаһаар үнихэн болобо: гол подрядчик «Бурятцелинстрой» трестын 1 011-дэхи ПМК ямаршье шалтаггүйгөөр тэрэ барилгаяа унжагайруулжал байна. Энээн тухай районно партийна конференци болон бусадшье газарта хэлэжэ, барилга түргэдхэхэ тухай асуудал шангаар табяабди. Одоол байгша ондо соёлоймнай байшан «үндыжэ» эхилхэ бэзэ гэжэ найданабди. Зүгөөр уран һайханай бүлгэм, арадай театраймнай артистнууд миин гараа дэлгээгээд һуудаггүй. Тэдэнэр малшад болон таряашадые соёлой талаар һайнаар хангахын түлөө нилээд оролдоно. Нютагайнгаа социальна хүгжэлтэ тухай юундэ иимэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэбиб гэхэдэ, 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соо иигэжэ заагдана: «Арад зоной һуудал байдалые саашадань дээшэлүүлхэ, совет хүнүүдэй материальна болон оюун бодолой улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые гүйсэд бүрин хангаха. Үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ социальна хэмжээ ябуулганууд нүлөө улам ехэ болгохо».

Бидэнэр социальна хэмжээ ябуулгануудай ашаар колхозойнгоо экономикые хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продукци улам ехээр үйлэдбэрилхэ зорилго урдаа табяад ажаллажа байнабди. Гүрэндэ маха, һү худалдаха талаар үнгэрэгшэ табан жэлэй түсэбые дүүргэжэгүйшье һаа, байгша ондо эрид хубилалта хэхэ гэжэ шиидэнхэйбди. Мүнөө жэлэй үбэлжэлгэ муу бэшээр үнгэргэгдэхэ. Яахадааб гэхэдэ, бүхы зүйлэй тэжээл хэсээ хэсээнэйхиһээ ехээр нөөсэлөөбди. Колхозниигуудшье урдахи зорилгоёо һайнаар ойлгонхой. Тиигэжэ түрэл партиингаа XXVII съездые ажалай бэлэгүүдээр угтаха талаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абанхайбди. Эдэ социалис уялгануудай дүүргэлтэ — манай нэрэ хүндын хэрэг болоно.

Л. РАДНАЕВ,
Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Областной партийна конференциин деле...

ЗАЛУУГАЙ ЗОРИГ ЕХЭ

Хүн болохо багаһаа гэдэг жэнхэни буряад арадаймнай оншотой оньһон үгэнүүд үни холын үндэһэ баримтатай бшуу. Хара багаһаа гэртэхинээ дахажа, хүдөөгэй боро ажалда дүршэһэн, эрхим һургаал жэшээ абаһан хүн, хаанашье ябахадаа, нэгэл ондоотой, һүбэлгэн бэрхэ байдаг гээшэ. Эгээл энээниие наһаараа залуушье һаа, нютаг нугадаа ажалша бэрхэ гэжэ суурхаһан Еша Ангамаевай ажалай намтар үшөө дахин гэршэлжэ үгэнэ.

Ешын эхэ Екатерина Данзановна бүхы наһаараа гэхээр хамтын хэрэгэй түлөө оролдоһон, олон жэлэй туршада Ленинэй нэрэмжэтэ түрэл колхоздоо хонишоноор хүдэлжэ ябаһан зандаа. Эндэл, эхынгээ отарада хони хурьгадай хойноһоо ябажа, тэжээл хоолынь үгэлсэжэ, жэлэй дүрбэн сагта хонин ажалай хүнгэн бэшэ хүдэлмэридэ арга шадалаараа туһалалсажа, түрүүшынгээ хэшээл тэрэ гараһан байха. Тиимэл хадань Ешые, 1978 ондо сэрэгэй албанһаа бусажа ерэхэдэнь, колхозой правлени тэрэ үеын суута хонишон Гатаб Шойбоновой туһалагшаар дэмы томилоогүй байгаа бшуу. Армиин урда тээ, арбадахи класс дүүргэмсээрээ, үшөө нэгэ жэл эжытэёэ хүдэлһэн байха. Шойбонов тухай суу бүхы республика доторнай таранхай бэлэй. Юуб гэхэдэ, хонин ажал хүгжөөлгэдэ ехэ оролдолго хэшээл, шэн габьяа гаргаһанайнгаа түлөө тэрэ Ленинэй хоёр орденоор шагнагдаһан гэжэ хонишоднай һайн мэдэхэ байха. Бэрхэ хонишондо, нэгэ талаһаа, адлирхуул туһалагша хэрэгтэй. Нүгөө талаһаа, эрхим хонишоной хажууда ерээдүйн бэрхэ хонишониие бэлдэхэ хэрэгтэй байжашье болоо. Энээниие колхозой хүтэлбэрилэгшэд уридшалан бодожо үзэһэн байгаа хаш. Тиин тэрэ һуралсал хэшээлынь дэмы һалаагүй, нэрэээшье дүршэлтэй бараг хонишон болоод тодорбо гээшэ.

1983 ондо, суута хонишоной пенсидэ гарахада, отарань залуу хонишондо даалгагдахал ёһоороо даалгажа үгтөө бэлэй. Гэбэшье тэрэ олон хонидые өөр дээрээ даажа абаад, харууһалха, хоолүулха, искусственна аргаар үрэжүүлхэ, түл түрэсынь гээлтэ хоролтогүйгөөр абаха, зун-намартаа тарганлуулха гээшэмнай бэлэн бэшэ хэрэг гэжэ малшад һайн мэдэхэ байха. Хэршье багаһаа юу хээндэ һураһаншье һаа, бага бэшэ бэрхэшээлнүүд, орёо асуудалнууд гараад лэ байгаа ха юм. Теэд туһалха, зүбшэхэ хүнүүд баһал хажуудань байдаг һааб даа. Тиигэбэ ябашье өөрөө оролдоогүй һааш, юумэн һанаһаар болоо үгэдэггүйл байха. Эдэ бүгэдэн тухай залуу хонишонтой нилээд хөөрэлдөө бэлэйбди.

Бэеэ даагаад хүдэлһэн түрүүшын жэлдээ һайн үрэ дүнгүүдые түйлажа, магтаалай үгэнүүдые дуулаһан байха. Тэрэл үедэ, 1984 ондо партиин гэшүүндэ абтаа. Хоёрдохи жэлдээ бүри оролдосотойгоор ажаллажа, районойнгоо чемпион болоһониинь миинтэ бэшэ гэжэ эндэ онсолон тэмдэглэлтэй. Юуб гэхэдэ, тиихэдэ, 1985 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 113 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлһэн, хонин бүхэнһөө 3,7 килограмм ноолоо хайшалһан, 23 килограмм шэгнүүртэй тобир тарган хурьгадые эхэһээнь һалгаажа, ондоо отара болгожо, тушааһан байна. Тиигэжэ Еши Жапович хэр залуушье һаа, түрэл һайхан Түнхэн нютагтаа суутай болобо. Үнгэрһэн жэлдэ районой гуша гаран хонишодой дундаһаа үшөө нэгэ хонишон — «Сибиряк» колхозой үнинэй малшан И. А. Усольцев зууһаа дээшэ хурьга түлжүүлһэн байха юм. Теэд тэрэшье Е. Ж. Ангамаевай үрэ дүндэ хүрөөгүй, 100 эхэ хонин бүриһөө 109 хурьга томо болгожо, эхэһээнь һалгаагаа бэлэй. Иимэ баримтануудые дурдажа байхада, үшөө нэгэ бодол түрэнэ. Юуб гэхэдэ, бүхы район соогоо оройдоол хоёр хонишоной зуутанай тоодо ороод байхадань, эндэ ямараар хонин ажал эрхилэгдэнэб гэжэ тобшолол хэхээр бэшэ аал? Энээн тухай үнгэрһэн зун болоһон хонишодой районно зүблөөн дээрэ шангахан хөөрэлдөөн болоо һэн. Энэл зүблөөн дээрэ залуу хонишондо чемпионой улаан лентэ мүр дээгүүрнь зүүлгэгдэжэ, мүнгэн шан барюулагдаа бэлэй. «Залуу түрүү малшанда» гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй тэмдэгээр тэрэ шагнагдаба.

— Бүтүүдэ гурбан отара нэгэ газарта сугларанхай. Будажаб Бадмаевич Шойбоновои, Жорж Цыренжапович Ябжановай даадаг мүн лэ эхэ хонидой отаранууд зэргэлжэ байрлаһаар үнинэй. Хаяа хадхажа һуугаад, хүдэлхэдэмнайшье туһатай, ажаһуудалдамнаишье аятай. Бэе бэедээ оролсожо, ажал хэрэгүүд тухайгаа хөөрэлдэжэ байхада, хэн хэндэмнайшье, илангаяа залуу хонишон намда, ехэл туһа болодог гэжэ би һанагшаб,— гэжэ Еша Жапович хүршэ нүхэд тухайгаа уран зохидоор хөөрөө бэлэй.

Январь һарымнай янгинама хүйтэн үдэрнүүд эдоол ерэжэ, гансашье хонишодой бэшэ, бүхы малшадай ажабайдалда эгээл хэсүү шанга, тон харюусалгатай үе оробо ха юм. Мүнөө үедэ хонишод илангаяа сүлөөгүй. Иигэһээр байтар, түл абалга эхилхэнь.

Еша Жаповичай даадаг отарада, Бүтүүгэй бусад хонишодойхидол адли, мүнөө жэлэй үбэлжэлгэ бараг һайн үнгэржэ байна. «Теэд үбэлнай ута, орёо бэрхэшээлтэй саг үшөө урдамнай гээшэ. Үбһэн, һоломон, зеленко бараг хүрэхөөр нөөсэлэгдэнхэй. Талха тарянайшье зүйл үшөөл бии», — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Хараха янзада, нюргаараа дунда зэргыншье һаа, шүрбэһэлиг, шанга бэетэй, зоригтой хурса нюдэтэй залуу хонишониие харахада, ажалшал хүн гэжэ сэхэл мэдэхээр һэн. Даажа байһан хэрэг тухайгаа хөөрэхэдөө, тоб гэмээр, үндэһэ баримтатайгаар, үгэ бүхэнөө шэлэжэ хэлэдэг заншалтай байба. Иигэжэ ажалайнгаа намтар эрхимээр эхилһэн Еша Жаповичай үшөө саашадаа амжалтатай хүдэлхэнь лабтай. Оройдо[...] ман наһандаа [...]

Эхилээд байһа[н] наһхиһаа дутуу[...] хүдэлжэ, түйлаһ[...] батадхаха зори[...] Түнхэнэй район[...] ажалай ашаг [...] лүүлхэ, түл [...] абаха талаар [...] мүрысөө эрхил[...] колхозой түрүү[...] Шарагулов үүс[...] юм. Тэрэниие[...] дэмжэһэн Е. Ж. [...] ондо 100 хо[...] 115 хурьга түл[...] бүхэнһөө 4,2 ки[...] һо хайшалха [...] уялга абанхай. [...] лүүлхын, хэлэһэ[...] тула бүхы арга [...] мүнөө оролдоно[...] үгэ бодото хэ[...] бата байдагые [...] дэхэ болонхой. [...] һайн үрэ дүнгүү[...] дамжаггүй.

Ноябрь һарад[...] шынхиеэ тэрэ [...] тийна конферен[...] далсажа, ажал [...] хайгаа делегаду[...] үгэхэ эрхэдэ [...] Тиихэдэл тэндэ [...] Ангамаев облас[...] на конференци[...] һунгагдаа һэн. [...] рэндэ олгогдо[...] гэл найдабари, [...] гүй нэрэ хүндэ [...] ааб даа. Игэж[...] ажалаараа, һайн [...] ри зангаараа о[...] дэмжэлгэдэ хүр[...] коммунист ман[...] кын ажабайдала[...] далнуудые шиид[...] на дээдэ хурал[...] районойнгоо ком[...] түлөөлхэ үндэр [...] хүртэбэ бшуу. ажалаар олдод[...] заяатай зориг [...] тэй гэдэгынь [...]

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНДЭР УРГАСАДА

ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ ЭДЭБХИ

Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой таряашад арбан нэгэдэхи табан жэлдэ һайн үрэ дүнгүүдые түйлаа. Илангаяа үнгэрһэн жэлдэ тэдэнэр үндэр баян ургаса хуряажа, колхозойнгоо тоог дээрэ 112 мянган центнер орооһо таряа оруулжа шадаа юм. Тиин нёдондо Ноёхоной таряашад гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө таба дахин үлүүлһэн алдартай. Буряадай АССР-эй габьяата механизатор, коммунист П. Л. Гылыковэй, дүй дүршэлтэй механизаторнууд А. Д. Цыренжаповай, Н. Б. Дондоповой хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадынхид газар таряалан элдүүрилгын зональна системын эрилтэнүүдые нарииваар сахиһанайнгаа ашаар ажалай үндэр бүтээсэ түйлаа.

Ноёхоной механизаторнууд хабарай, намарай халуун хаһын дүүрэмсээр лэ машина техникээ һайнаар сэбэрлээд, колхозойнгоо түб һууринда оршодог машинануудые хадагалдаг тусхай газарта асаржа тушаадаг заншалтай. Мүнөө үедэ ажахыда 74 трактор, 38 таряанай комбайн, бусад хүдөө ажахын техникэ тоологдоно. Техникэ заһабарилха һайн бааза тус колхоздо түхеэрэгдэнхэй. К-700 түхэлэй тракторнуудые, комбайнуудые заһабарилха депо баригдажа ашаглалгада үгтөө юм. Бүхы техникэ саг болзоортонь, эрхим шанартайгаар заһабарилхын түлөө социалис мүрысөөндэ үргэнөөр оролсохыень районойнгоо колхоз, совхозуудай механизаторнуудые уряалжа, Ноёхоной таряашад район соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй үүсхэлшэд болоһон байна. Тиихэдээ тэдэнэр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан юм. Совет Армиин ба Далайн Сэрэгэй Флодой 68-дахи ойдо зорюулагдаһан үдэр, байгша оной февралиин 23 болотоо бүхы тракторнуудаа заһабарилха, майн 1 хүрэтэр таряанай комбайнуудые, мартын 15 болотоо бүлүүр станцинуудые, уһа сүршэдэг түхеэрэлгэнүүдые бэлэн болгохоор ажахын механизаторнууд хараалханхай. Гадна июниин 1 болотор үбһэ хуряалгада, силос дарагада хабаадуулагдаха техникэ гүйсэд заһабарилагдаха юм.

Ноёхонойхид абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Мүнөө үедэ хүрьһэ элдүүрилхэ болоод хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ бүхы техникэ заһабарилагдажа жэрылгэгдэнхэй.

Колхозой МТМ-эйн дэргэдэхи трактор, машина заһабарилдаг ута гэгшын деподо ороходо, сэбэр, дулаан. Эндэ асарагдажа задалагдаһан ДТ-75, К-700 түхэлэй тракторнуудай детальнуудые суглуулжа байһан механизатор хүбүүд ехэл сүлөөгүй.

Мантай суггаа ябалсаһан МТМ-е даагша Д. Д. Буянтуевта хандажа, ажал хэрэгээрнь һонирхобобди:

— Мүнөө үедэ хамта дээрээ 36 трактор, 7 комбайн заһабарилжа үрдөөд байнабди. Үшөө 9 трактор капитальна заһабарилгада орохо юм. Заһабарилгын хүдэлмэридэ дүй дүршэлөөр баян механизаторнууд Ш. Рабданов, В. Лумбунов, Г. Эрдынеев, Д. Романов, Д. Банзаракцаев, Б. Лубсанов, А. Кашин, Ц-Д. Васильев, И. Ленхоев, Н. Батуев, бусад хабаадалсана. Манай колхоздо К-700, Т-150 түхэлэй 17 трактор бии. Тэдэнэй нэгыень лэ Шэнэ-Бэрээнэй заводто эльгээхэбди.

Машинануудые заһабарилдаг мастерскойн дэргэдэ түлишын аппаратуранuудые шалгаха түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой, нүгөөдэ таһалгадань хэдэн станогууд табигданхай. Буряадай АССР-эй габьяата механизатор Р. Д. Эрдынеев наһанайнгаа амаралтада гарабашье, техникэ заһабарилгын халуун үедэ суг хүдэлһэн нүхэдтөө ерэжэ туһалдаг заншалтай. Мүнөөшье тэрэ тракторнуудай түлишын аппаратурые һайнаар шалгана, заһабарилна. Мүн токариин мэргэжэл шудалһан комсомол хүбүүн Молон Биликтуев, үнинэй механизатор мүнөө электрик-аккумуляторщигаар хүдэлдэг В. Павлов, түмэршэ дархан Д. Полянский, слесарь В. Югов гэгшэд амжалтатай.

— Заһабарилгада хабаадуулагдаһан хүбүүднай булта оролдосотойгоор хүдэлдэг лэ даа, —гэжэ Д. Буянтуев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.— Тэдэнэр мэргэжэл шадабарияа ходоодоо дээшэлүүлжэ байдаг. Манай ажахын инженерно-техническэ албанайхид механизаторнуудай һуралсал эмхидхэнхэй. Комбайнернууд Б. Лудупов, В. Бадмаев гэгшэд комбайнуудые бүтээдэг Красноярска заводой дэргэдэ эмхидхэгдэһэн һуралсалда хабаадажа ерээд, үзэһэн хараһанаа нүхэдтөө хөөрэжэ үгөө. Заһабарилгын хүдэлмэри үшөөл эршэтэйгээр ябуулжа болохол байгаа. Харин ДТ-75 түхэлэй тракторнуудай тормоздо табигдаха лентэ, поршениин бүлэг түхеэрэлгэнүүд дуталдана. Тиигэбэшье, бидэнэр абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлжэ, түрэл партиингаа ээлжээтэ съездые ажалай бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлхэбди.

С. РИНЧИНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Токарь М. Биликтуев; 2. Электрик-аккумуляторщик В. Павлов.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Советскэ орон д...

НАМТАРАЙ [...]

Татарай АССР-э[...] хотодо «Камский [...] завод» нэгэдэлэй [...] бодхоохо графигы[...] хадань, барилгаша[...] мол-залуушуулай [...] дай залуугай сог [...] жэл шадабари ту[...] на. Станок бүтээл[...] дүйн заводой ко[...] хан ашаглалгада [...] пролет дээрэ үрг[...] барилга хэхэ арга [...] һэн байгаа.

Хабсаргагшадай [...] бригадир М. Габ[...] хэрэг тухайгаа х[...] һэн. 390 метр ута[...] үргэн пролет бод[...] Газар дээрэ т[...] тусхай стенд дээр[...] суглуулагдажа, һ[...] нанууд дээрэ [...] байгаа.

Үйлэдбэриин ко[...] рилгые хэдэн да[...] хадаг арга Камаз[...] түрүүшынхеэ үрг[...] лэгдэһэн юм. М[...] басов өөрөө, мүн [...] хэд Кама дээрэхи[...] лиин мантан то[...] бодхооһон юм. [...] тээлгын заводһоо [...] гательнүүдэй, түл[...] ратурын заводууд[...] лэдбэри нэгэдэлэй [...] орохо юм. Энэ [...] эндэ 150 морин[...] универсальна трак[...] тээгдэхээр түсэбл[...]

БАЙГААЛИИН М[...]

Поти хото ша[...] хорюултай гэжэ [...] хой. Эндэ хомор[...] янзын ургамалну[...] ба камфорно мо[...] дула, һайхан лавр[...] данхай.

Эртэ урдын [...] үедэ бии болоһо[...] ми гэжэ гайхал[...] нуур эндэ бии. Эр[...] һаа үлэжэ ерэ[...] дээрэхи нүүр [...] дундаһаа тэрэ он[...] гэжэ эрдэмтэд то[...] дэ эртэ урдын я[...] амидардаг.

Мүнөө үедэ Гр[...] заповедник ба [...] заказник тоолог[...] гэлнин эдэ му[...] мянган гектар [...]

СССР-эй ЭЛШЭ ХҮСЭНЭЙ ПРОГРАММА

ЭЛШЭ ХҮСЭНЭЙ СИСТЕМЫЕ ЭРШЭМТЭЙГЭЭР ХҮГЖӨӨХЭ

Электрын элшэ хүсые холын зайда ехэ хэмжээтэйгээр дамжуулха гээшэ ямаршье гүрэндэ юрын хэрэг бэшэ. Асари ехэ газар дайдатай манай ороной эрхэ байдалда энэ асуудалые бэелүүлгэ баһал өөрын бэрхэшээлтэй юм. СССР-эй мүнөө үеын энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системэ хадаа технологическа хамтын журамтай, оперативна нэгэ хүтэлбэритэй электростанцинууд болон электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг лининүүдэй бүхэли системэ болоно. Энэ системэдэ аяар 10 миллион дүрбэлжэн километр талмай ородог ба сагай талаар часовой долоон бүһэлүүр һэлгэлдэдэг байха юм. Манайхидал адли эрхэ байдалда дэлхэйн ондоо нэгэшье энергосистемэ (США-да часовой дүрбэн бүһэлүүр) хүдэлдэггүй. Иимэ ушарһаа СССР-эй энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системын сетьнүүдтэ суудхын туршада электрын элшэ хүсые дамжуулгын хэмжээн, зүг шэгынь ходо хубилжа байдаг.

Электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгын үргалта (1980 ондо 1295 миллиард киловатт-час байһан һаа, 1984 ондо 1493 миллиард киловатт-час болоһон), тэрэниие холын зайда дамжуулга, электростанцинуудай агрегадуудай үйлэдбэриин хүсые дээшэлүүлгэ — эдэ бүгэдэ элшэ хүсэ дамжуулдаг үндэр вольтно линидэ орохо эрилтэ табина. Жэшээнь, манай ороной европейскэ хубида ехэ хүсэтэй атомна станцинуудай үйлэдбэрилһэн элшэ хүсэ нэгэдүүлэн дамжуулха ЛЭП-750 түхэлэй кольцовой системэ байгуулагдажа байна. Энэ системэ СССР-эй энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системэ ба СЭВ-эй Европодохи гэшүүн-оронуудай хоорондохи харилсаа холбоое улам бэхижүүлхэ байна.

Нүүрһэнэй эгээл томо Экибастузай ба Канско-Ачинска бассейнүүдые гүйсэд дүүрэнээр ашаглалгада оруулга хадаа совет энергетикын түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудай тоодо ороно. Эдэ бассейнүүдһээ холо оршодог хэрэглэгшэдтэ түлишэ зөөлгэ экономическа талаараа гарза ехэтэй хэрэг мүн. Эдэ бассейн шадар нүүрһэн түлишэтэй тепловой станцинуудта электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилээд, үндэр вольтно линеэр дамжуулхада һураггүй аша үрэтэй байха болоно. Экибастузай бассейндэ 4 миллион киловатт хүсэтэй тепловой түрүүшын электростанци хүдэлнэ, тиимэ хоёрдохи станци баригдажа байна. Бүри ехэ хүсэтэй станцинууд Канско-Ачинска бассейндэ баригдаха: 6,4 миллион киловатт хүсэтэй Березовско 1-дэхи ТЭЦ баригдажа байна.

500 ба 750 киловольтын линеэр холын зайда электрын элшэ хүсэ ехээр дамжуулхын аргагүй. Тиимэһээ үндэр вольтно (1150 ба 1500 киловольтын) ЛЭП баригдана, тэрээгээр Экибастузай ТЭЦ-үүдэй үйлэдбэрилһэн электрын элшэ хүсэнэй зарим хубинь Ураал ба оронойманай европейскэ хубиин түбүүдтэ дамжуулагдаха юм. Мүнөө тэрэ линиин барилгын түрүүшын ээлжээн түгэсэхэ ойртонхой.

Шэнжэлэлгын хүдэлмэриин хэгдэһэнэй һүүлээр 1150 киловольтын нэгэ линеэр ЛЭП-500 түхэлэй табан лини һэлгэжэ болохо гэжэ тодорхойлогдонхой. Тиимэ үндэр вольтын линеэр дамжуулагдаһан электрын элшэ хүсэнэй гээлтэ хоролтонь 20 процентээр бага болгогдоно, дамжуулгын хүдэлмэриин удельнэ үнэ сэн 10 процентээр доошолхо байна. Эдэ бүгэдэ тиимэ лининүүдэй ашаг үрэ ехэтэй байһаниие гэршэлнэ.

Экибастузһаа Ураал хүрэтэр 1200 километр зайда ЛЭП-1150 түхэлэй лини татагдаха. 1984 онһоо баригдажа байһан тэрэнэй хоёр участок — Экибастузһаа Кустанай хүрэтэр (900 километр утатай) — саг зуураа 500 киловольтын хүсэн дээрэ ашаглагдаа. Энэ линиин 500 километртэ зурыһан нэгэдэхи участок һаяхан проектээр хараалагдаһан 1150 киловольтын хүсэн дээрэ туршагдаа. Мүнөө энэ хүсэн дээрэ саг үргэлжын ашаглалгада оруулха хүдэлмэри дүүргэгдэхэеэ байна.

Ойрын жэлнүүдтэ ЛЭП-1150 киловольтын хүсэтэй лини барилга үргэлжэлүүлэгдэхэ байна. 1986—1990 онуудта иимэ үндэр вольтно хэдэн лини барижа, ашаглалгада оруулхаар хараалагдана. Тэдэ хамтадаа 1 500 километртэ һунаха юм. Эдэнэй ашаар Сибирь — Казахстан — Ураал гэһэн системэ хоорондын залгалаа холбоое дүүргэхэ арга олдохо байна. 1 150 киловольтын лини ба шэнэ түхэлэй электро-түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэридэ хэрэглэдэг болоһоной ашаар электрын элшэ хүсэ холын зайда дамжуулга үргэдхэхэ, алманта арьбалалтань ехэ болохо юм.

Оронойманай азиатска хубиһаа электрын элшэ хүсэ европейскэ хуби руу ехээр дамжуулхын тулада ехэ хүсэтэй ЛЭП-үүд хэрэгтэй болохо. Электрын элшэ хүсэнэй саг үргэлжын ток холын зайда дамжуулха Экибастуз—Центр гэһэн ЛЭП-эй утань 2 400 километр байха. Һүүлээрнь Канско-Ачинска бассейнһээ оронойманай европейскэ хуби хүргэгдэхэ лининүүд баригдахаар хараалагдана.

Мүнөө үедэ электрын элшэ хүсэ дамжуулха нэгэдхэгдэмэл системэ 220, 330, 500 ба 750 киловольтын хүсэтэй лининүүдһээ бүридүүлэгдэнэ. Нэгэдхэгдэмэл энергосистемэ бүридүүлхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэһээр. Жэшээнь, 1984 ондо 32 мянган километр утатай үндэр вольтын лининүүд ашаглалгада оруулагдаба. Мүнөө СССР-эй энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системэ оронойнгоо 700-һаа дээшэ электростанци (нийтэ дээрээ 260 миллион киловатт хүсэтэй) нэгэдүүлнэ.

Энэ ехэ хүдэлмэриин зарим үрэ дүнгүүдые мүнөө согсолон харахада болохо. СССР-эй энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системэ байгуулга хадаа электроэнергетикын капитальна хүдэлмэриин һомололгоһоо 2,5 миллиард түхэриг мүнгэ арьбалалха арга олгонхой. Оронойманай элдэб хубинуудта электрын элшэ хүсэ эгээл ехээр хэрэглэхэ ушар нэгэ сагта тохёолдоно бэшэ. Энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системэ электрын элшэ хүсэ нэгэ районһоо нүгөөдэдэнь дамжуулан оруулжа, районуудай хэрэглэмжынь хэмжээе тааралдуулна. Энээнэй ашаар электростанцинууд ашаглалгын таарамжатай журамаар, электрын элшэ хүсэ хэрэглэгшэд найдамтай һайнаар хангагдана.

Олон тоото станцинуудые нэгэ системэдэ оруулан хүдэлгэхэдэ томо районуудые, онсо шухала үйлэдбэритэй предприятинуудые элшэ хүсөөр найдамтайгаар хангаха, түлишэ арьбалха арга олгоно. Нэгэдхэгдэмэл энергосистемэ бүрилхэхэ зуураа, асари ехэ энэ комплексые аша үрэ ехэтэйгээр хүтэлбэрилхэ тон шухала. Оронойманай энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системые хүтэлбэрилдэг автомат тусхай системэ байгуулагданхай. Тэрэнэй техническэ хэрэгсэлнүүдэй комплекснууд хүтэлбэриин диспетчерскэ түбүүдтэ тодхогдоно.

Ойрын 5—7 жэлэй туршада энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системэ оронойманай хүн зоной ажаһуудаг бүхы газар дайдада хүргэгдэжэ, Дунда Азиин ба Алас Дурнын энергосистемэнүүдтэй холболдуулагдаха юм. Тиигэжэ тус системын сетьнүүдээр хангагдадаг газар дайдын хэмжээн 15 миллион дүрбэлжэн километр болохо байна.

Энергетическэ нэгэдхэгдэмэл системые хүгжөөлгын схемээр ойрын жэлнүүдтэ атомна электростанцинуудай үйлэдбэрилһэн элшэ хүсые хубаарилан дамжуулха 750 киловольтын хүсэтэй ЛЭП-үүд аяар 4 мянганһаа дээшэ километртэ бариха хэрэгтэй болоно. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудта электрын элшэ хүсэ худалдалгын дээшэлхэ байһан ушарһаа 750 киловольтын хэдэ хэдэн лини баригдаха болоно.

Оронойманай зүүн зүгэй районуудта хүсэ ехэтэ энергокомплекснууд байгуулагдахаар хараалагдана. Электрын элшэ хүсэ хэрэглэхэ гол районуудайнь хоорондохи зай европейскэ хубиинхиһаа холо ехэ байха. Тиимэһээ элшэ хүсэ дамжуулха хүсэ ехэтэ ЛЭП-үүд олоор баригдаха болоно.

Ю. ЛЫСКОВ,
«Энергосетьпроект» институдай директорэй орлогшо.
(АПН).

...йн монгол хани барисаан ... шанартай ... В. И. Ленин энэ ... үедэ эли то... бэлэй. ... үүдэй ошохо тума... байгаа СССР МНР ... хоорондохи хани бари... оной февраль һа... вада баталагдаһан ... саан ба харилсан ... тухай договороор ... батадхагдаа һэн.

1.

— хүртөөгүй бүүсэ,
— бүхэл шулуун,
— гүй шухаг нюуса,
— өөгүй хотын арюун,
— ... үүдэй һубарһан,
— ... шэнги сууряан.
— урда сайна,
— ...гараар бодоно.
... нэйм урда байна,
... эрмэлзэлээрнь
... бодожо хабтайна
... ушанараймни гарта,
... ар үрынь дэмбэрэл,
... бүхэнэй эрмэлзэл,
... кэ ошохо хүсэл,
... хадань би
... эдиршүүлдэ
... агаархана м,
... холын замдань
... талаан заяанам.
... һанаанда орошогүй,
... хаанда багташагүй
... шаг
... жэлтэ,
... абшалта
... хүнэй

...МТЫН

...Л. НДПА-гай ЦК-... ... на секретарь, Д... ... волюционно Сове... ... гшэ Б. Кармал... ... гэ доро НДПА... ... Политбюрогой, Д... ... волюционно Сов... ... Умэй хамтын з... ... ндэ болобо. Вах... ... ын дамжуулһа...

енциин делег...

лабтай. Оройдоол ман наһандаа ябі... Эхилээд байһан наһанһаа дутуугүй хүдэлжэ, түйлаһан батадхаха зорилго... Түнхэнэй район ажалай ашаг шэм лүүлхэ, түл түрү абаха талаар үргэ мүрысөө эрхилэ колхозой түрүү Шарагулов үүсхэ юм. Тэрэниие дэмжэһэн Е. Ж. А... ондо 100 хони... 115 хурьга түлжү... бүхэнһөө 4.2 кило... һо хайшалха гэһэ уялга абанхай. Тэ... лүүлхын, хэлэһэнд... тула бүхы арга мүнөө оролдоно. үгэ бодото хэрэ... бата байдагые ху... дэхэ болонхой. Эн... һайн үрэ дүнгүүды... дамжаггүй.

Ноябрь һарада шынхиеэ тэрэ ра... тийна конференци... далсажа, ажал х... хайгаа делегадуу... үгэхэ эрхэдэ хүр... Тиихэдэл тэндэ Е... Ангамаев областн... на конференциин һунгагдаа һэн. Э... рэндэ олгогдоһо... гэл найдабари, гүй нэрэ хүндэ б... ааб даа. Иигэж... ажалаараа, һайн ри зангаараа оло... дэмжэлгэдэ хүрт... коммунист манай кын ажабайдалай далнуудые шиидх... на дээдэ хурал... районойнгоо комм... түлөөлхэ үндэр хүртэбэ бшуу. ажалаар олдодог заяатай зориг е... тэй гэдэгынь энэ...

П.

Р-эй, МНР-эй ХООРОНДО ХАНИ БАРИСААН, ХАРИЛСАА ХОЛБООН БА БЭЕ БЭЕДЭЭ ТУҺАЛАЛСАЛГА ТУХАЙ ДОГОВОРТО ГАР ТАБИГДАҺААР 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ХЭТЭ МҮНХЫН ХАНИ БАРИСААН

...онгол хани барисаан ...ха шанартай юм. ...нүхэсэлэй үндэһэ ...игшад бүхы дэл...шадай вождь В. И. ...Монголой алдарта ...ухэ-Баатар болоно ...болон монгол ара...орондохи хани нү...ет засагай түрүү...үүдтэ, монгол ара...сүлөөгэй түлөө хэ... шанга тэмсэлэй ...бан хүгжэһэн түүхэ-

...рэн Арадай Монгол ...орондохи эгээл тү...оговор аяар 1921 ...оиин 5-да баталаг... Тиимэһээ мүнөө ...хэлсээнэй бата... 60 жэлэй ой тэм... байна. 60 жэлэй ...р ороной делега...уд В. И. Ленинэй, Сүхэ-Баатарай ха...игаар тус договор ...юм. Энэ хадаа мон...й олон зуун жэлэй ...хи түрүүшын адли ...тэй хэлсээн байгаа. ...р Ильич Ленин Д...отай, Монголой де... бусад гэшүүдтэй ...н юм. Монгол оро...алис бэшэ замаар ...рга боломжо тухай, ...лон соёл болбосо...гжөөхэ замууд тү...-монгол хани ха...үгжөөхэ шухала бай... В. И. Ленин энэ ...нэй үедэ эли то...аа бэлэй. ...нүүдэй ошохо тума байгаа СССР МНР ...орондохи хани бари... оной февраль һа...квада баталагдаһан ...исаан ба харилсан ...а тухай договороор ...батадхагдаа һэн.

Энэ договор хадаа совет-монгол хани нүхэсэлэй саашадаа хүгжэлтэдэ, аха дүү ёһоор хани харилсалгада, тэрэшэлэн эрхэ сүлөөтэ Монгол ороной социалис замаар урагшаа дэбшалгада шиидхэхы удха шанартай байгаа.

Тус Договор 1936 ондо баталагдаһан совет-монгол хэлсээн бүримүһэн оруулагдаһан байха юм. Хэрбээ гадааднаа СССР МНР хоёрто аюул тохёолдобол, тэрэ дороо хамтын хэмжээ абаха шухала: хэрбээ ямар нэгэ гүрэнэй сэрэгээр добтолжо оробол, совет, монгол арадууд бэе бэедээ элдэб түхэлэй туһаламжа, тэрэ тоодо сэрэгэй туһаламжа үзүүлхэ ёһотой, гэжэ тус хэлсээн соо бэшэгдэнхэй.

Хэлсээн дотор экономическэ болон соёл болбосоролой талаар харилсаае үргэнөөр хүгжөөхэ тухай тоб байса хэлэгдэнхэй.

Договор 10 жэлэй хугасаагаар баталагдаһан байгаа. Хэрбээ али нэгэ талын мэдүүлгэ хээгүй болобол, тус Договор үшөө саашанхи 10 жэл соо хүүлиия гэзхэгүй байгаа.

Тэрэ үеын МНР-эй Премьер-министр Хорлоогийн Чойбалсан иигэжэ хэлээ һэн: «1946 ондо баталагдаһан Договор хадаа түүхэтэ удха шанартай документ болоно. 1921 ондо илаһан арадай хубисхалһаа эхитэй совет-монгол аха дүүгэй хани барисаае, харилсаа холбоое, тэрэ бүри саашань хүгжөөн дэлгэрүүлхэ, Монголой хүгжэлтые түргэдүүлхэ байна».

1966 оной январиин 15-да баталагдаһан Хани барисаан, харилсаа холбоон ба харилсан туһалалсалга тухай шэнэ Договор хоёр ороной хоорондо заншалта болоһон аха дүү ёһоной харилсаае бүри бэхижүүлээ бэлэй.

Совет-монгол Договор арбан хэһэг статьянуудһаа бүридэнэ. 20 жэлэй тус Договор баталагдаа бэлэй. Заншалта хани барисаагаа саашадань бэхижүүлхэ, хоёр ороной бүхы талын харилсаануудые аха дүү ёһоор туһа хүргэлсэлгэеэ хүгжөөхэ ёһотойбди гэжэ Договор баталагшад мэдүүлээ бэлэй. 2—4-дэхи статьянууд соо экономическа, эрдэмэй-техническэ, гэгээрэлэй болон соёлой талаар харилсаа холбоое улам һайжаруулха, хүгжөөхэ тухай хэлэгдэнэ. Хоёр ороной аюулгүй, бэеэ даанги байдал хангаха талаар хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй гэжэ тэмдэглэгдэнэ. Социалис оронуудай бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ, тэдэнэй хоорондохи экономическа, соёл гэгээрэлэй харилсаае улам үргэдхэхэ шухала. Уласхоорондын эб найрамдал, арад түмэнэй аюулгүй байдал сахиха, бэхижүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа зорюулха ёһотойбди гэжэ Договор соогоо СССР ба МНР мэдүүлһэн байна.

Хоёр ороной хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон ба харилсан туһалалсалга тухай Совет-Монгол договорой ехэ удха шанартай байһан тухай 1966 оной январиин 15-да Улаан-Баатарта болоһон митинг дээрэ МНР-эй, СССР-эй хүтэлбэрилэгшэд, ажалшад, малшад элирхэй тодоор мэдүүлээ һэн. Юуб гэхэдэ, талаан боложо, би тэрэ митингдэ хабаадаа һэнби. Долоон һараар Монгол орондо научна командировкодо ошоод ябааб.

Һүүлэй хорин жэлэй туршада хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбоон үргэнөөр хүгжөө. Дээрэ дурдагдаһан Договор хадаа МНР-тэ социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгада шухала үүргэ дүүргэһэн юм. Договорой ёһоор СССР, МНР-эй хоорондо элдэб олон хэлсээнүүд һүүлэй жэлнүүдтэ баталагдаад, бодото хэрэг дээрэ бэелүүлэгдэжэ байнхай.

Экономическа болон эрдэм, техникын талаар хүгжэжэ байһан харилсаа холбоое абаад үзэе. Һүүлэй хорин жэл соо Советскэ Союзай туһаламжатайгаар Монголдо зургаан зуун үйлэдбэриин объектнүүд, завод, фабриканууд баригданхай. Эдэ баригдаһан предприятинуудай зарим томо заводууд хоёр ороной хамтын хүсөөр ашаглагдана. Эдэнэй таһалдаряагүйгөөр ажаллахын түлөө хоёр талаһаа мүнгэн зөөри гаргашалагдана, машина зэмсэг хэрэглэгдэнэ, олзо доход дундаа хубаагдана. Жэшээлбэл, иимэ түхэлэй предприяти гэхэдэ, Эрдэнэтын зэд-молибденэй комбинат мүн болоно. Ази түбиин иимэ түхэлэй предприятинууд соо тус комбинат томохон үйлэдбэри байха юм. Жэл соо 16 миллион тонно зэд-молибденэй концентрат үйлэдбэрилжэ гаргана. Эндэ хэдэн мянган хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд ажаллана. «Найрамдал—Дружба» нэрэтэй түрүү бригаданууд, экипажнууд комбинадта олон болонхой.

Улаан-Баатарай түмэр зам, «Монголсовцветмет», барилгын трестнүүд монгол-совет хамтын үйлэдбэринүүд болоно. Иимэ заводуудта совет хүдэлмэришэдтэй, мэргэжэлтэдтэй хамта ажаллажа байһан монгол залуу үетэн түргэнөөр мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлнэ, элдэб шухала орёо мэргэжэлнүүдтэ һурана.

Совет мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар Монголой эрдэмтэд, мэргэжэлтэд сүүлдүүлэ дүһын арбан жэлнүүдэ ороннойнгоо хүгжэлтын юрэнхы түсэб табиһан байна. Энээнэй ёһоор, мал ажалые болон мал ажалай продукци бүйлүүлхэ үйлэдбэри хүгжөөлынгөө хажуугаар газарай ашагта малтамалнуудые үйлэдбэрилхэ элшэ хүсэнэй-түлишын һалбаринууд үргэнөөр хүгжөөхэ. Тиигэжэ МНР ойрын арбан жэлнүүдтэ индустриально-аграрна орон болохо юм.

1985 оной август һарада Москвада МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай түрүүлэгшэ Ж. Батмүнх КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевтой уулзажа, совет-монгол хани барисаан тухай асуудалаар хөөрэлдэһэн, тэрэнэй саашадаа хүгжэхэ арга боломжонуудые хаража үзэһэн, тиигээд хоорэлдөөнэй түгэсхэлдэ 2000 он хүрэтэрхи СССР МНР хоёрой хоорондохи экономическа, научно-техническэ харилсаа холбооной хүгжэлтын удаан сагай түсэб баталһан байна.

Һаяхан Улаан-Баатарта үнгэрһэн МНРП-гэй ЦК-гай XI Пленум энэ түсэбые үндэрөөр сэгнэһэн, МНР-эй саашанхи хүгжэлтэдэ томохон үүргэ дүүргэхэ байна гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Мүнөө Буряадай АССР-эй МНР-тэй байгуулһан холбоо харилсаан дээрэ тобшохоноор тоггоё. Манай республика хадаа МНР-эй хойто хилэ зубшаһан гурбан аймагуудтай (Сэлэнгэ, Булган, Хубсугул) нягта хани харилсаатай, хоорондоо ходо ябалсажа, бэе бэедээ туһаламжа үзүүлжэ байдаг юм. Ажахын элдэб һалбаринуудта, илангаяа мал тарян ажалда ябаһан түрүүшүүл өөрэдынгөө дүй дуршэл тухай хөөрэжэ үгэдэг, хубаалдадаг заншалтай. Хоёр талаһаа соёлой, спортивна делегацинууд ерэжэ байдаг. Буряадай нилээд олон предприятинууд, соёлой ба гэгээрэлэй гуламтанууд МНР-эй түрэл үйлэдбэринүүдтэй, соёлой гуламтануудтай, дээдэ ба дунда һургуулинуудтай холбоо байгуулаа. Улаан-Үдэ хадаа Монголой хойто зүгтэ һүүлэй 10 жэл соо үндыжэ бодоһон Дархан хототой анда хотонууд болонхой.

Науканuудай академиин Буряадай филиалай эрдэмтэд МНР-эй эрдэмэй түлөөлэгшэдтэй нягта харилсаатай болонхой. Жэл бүри манай востоковедүүд, монголшо эрдэмтэд, Түбэй Азиин арадуудай түүхэ, соёл шэнжэлдэг эрдэмтэд, заримдаа геологууд, радиофизигүүд, газарай хурьһэ шэнжэлдэг эрдэмтэд Монгол орондо эрдэм шэнжэлгын ажал хэхэеэ ошожо байдаг гээшэ. Манай республикада Монголой эрдэмтэд ходо ерэжэ байдаг. Хамтын эрдэмэй хуралдаанууд, конференцинууд үнгэргэгдэнэ. Жэшээнь, нёдондо Улаан-Үдэдэ буддизмын философиин асуудалаар совет-монгол симпозиум болоо бэлэй.

Мүнөө үедэ совет арад КПСС-эй XXVII съездын урда тээ тунхаглагдаһан партиин Программын шэнэ найруулгын, Уставай проектнүүдые, 1986—1990 онуудта, 2000 он хүрэтэрхи ороной хүгжэлтын гол шэглэлнүүдые зүбшэн хэлсэнэ. МНР-эй ажалшад МНРП-гэй XIX съездэдэ нэрэтэй түрэтэйгөөр бэлдэжэ байна. Монгол анда нүхэдтөө ехэ амжалта хүсөө, хоёр ороной аха дүү хани барисаан хэтэ мүнхэдөө дэлбэржэ, бадаржа байг лэ гэжэ хүсөө.

Ш. ЧИМИТДОРЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй доктор.

ЭЛИТЭ ЕХЭ ЭРДЭМТЭ

СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Геологическа институдай директор, СССР-эй Науканuудай академиин гэшүүн-корреспондент, Ленинскэ шангай лауреат Николай Леонтьевич Добрецов 50-тай болобо.

Тэрэ Ленинградта эрдэмтэдэй бүлэдэ түрэһэн юм. 1957 ондо Ленинградай Г. В. Плехановай нэрэмжэтэ горно институт болзорһоо урид дүүргээд, онсо илгаатай диплом абапан байгаа. Академик В. С. Соболев, профессорнүүд В. А. Николаев, Д. П. Григорьев, С. П. Соловьев, П. М. Татаринов, А. Б. Вистедиус гэхэ зэргын элитэ эрдэмтэдэй хүтэлбэри доро геологическа нилээд һаин һуралсал гараһан байна. Тэрэ хорин жэл соо академик В. С. Соболевтой нягтаар харилсан хүдэлөө. Эгээл тэрэнэй хүтэлбэри доро залуу эрдэмтэ 1960 ондо СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Геологи болон геофизикын институдта хүдэлжэ эхилһэн аад, младша научна хүдэлмэрилэгшэһөө лабораториин даагша хүрэтэр ургаһан байха юм. Тэрэл жэлнүүдтэ метаморфизмые гэхэ гү, али температура болон даралтаһаа боложо, хада уулануудай хубилалтанууд тушаа эрдэмые шудалжа захалһан байгаа. Хожомынь энэ асуудал глобальна тектоникын болон петрологиин шухалын шухала асуудалнуудтай нягта холбоотой болоһон юм. Хорин долоотойдоо — кандидатска, гушан дүрбэтэйдөө — докторско диссертаци хамгаалһан залуу эрдэмтын шэнжэлгэнүүд породо ба руданууд бүрилдэн бии бололгодо шэнэ зүйлнүүдые нээгээ һэн. Мүн лэ энэ үедэ Николай Леонтьевич сугтаа хүдэлдэг нүхэдтэеэ хамта метаморфизмые шэнжэлһэнэй үндэһөөр СССР-эй болон уласхоорондын обзорно картануудые зохёоһон байна. Асбест, слюда, фосфор, үнгэтэ металлнууд гэхэ мэтэ ашагта малтамалнуудые бэдэрэлгэдэ эдэ картанууд шухала үүргэ дүүргэжэ, 1976 ондо Ленинскэ шанда хүртэһэн «Фации метаморфизма» гэһэн дүрбэн ботиһоо бүридэһэн хамтын зохёолой нэгэ хубинь болоһон байгаа.

Офиолидуудай — газар доро-һоо бурьялан гараһан бурмаһаа бии болоһон породонуудай петрологи шэнжэлгэдэ Николай Леонтьевич горитой хубитаяа оруулаа һэн. СССР-тэ, Италида, дэлхэйн бусад оронуудта офиолидуудай олоороо үзэгдэдэг газарнуудаар ябажа, тэдэнэй бүридэн бии бололгын онсо илгаануудые элирүүлээ юм.

Тэрэнэй хабаадалгатайгаар Тонгын жоһооото ошоһон океанологическа экспедицинуудэи үедэ марианидууд болон бонинидууд гэһэн вулканическа шэнэ породонууд олдожо, түрүүшынхиеэ шэнжэлэгдэһэн байгаа. Хожомынь эдэ бодосууд бусад түбинүүд дээрэшье олдоо һэн. Эдэ породонуудые шэнжэлгэ имагтал офиолидуудай бэшэ, харин бурмаһаа бии болоһон бусадшье породонуудай гарбалые элирүүлээ һэн. Энээнэй ашаар Н. А. Добрецов, рудно-петрологическа хэдэ хэдэн гол модельнүүдые баримталан зохёожо, эрдэмэй шэнэ шэглэлэй үндэһэ һуури табяа юм. 80-яад онуудаар гараһан «Введение в глобальную петрологию», «Глобальные петрологические процессы» гэһэн монографинууд соогоо тэрэ бүмбэрсэг дэлхэйн бүрилдэн бии бололгые тайлбарилһан петрогенетическэ теориин үндэһэ һуурииие табиһан байна.

Геологиин гол шухала асуудалнуудые шэнжэлһэн Н. Л. Добрецовой хүдэлмэри бүхы орон соогуур, мүн хилын саагуургье тэрэнэй нэрые суурхуулаа. Гэхэ зуура теоретическэ шэнжэлгэнүүдээ тэрэ бодото хүдэлмэри дээрэ хэрэглэхые оролдон, Ураалай болон Сибириин хэдэн хэбтэшэнүүдые бэдэрэлгэдэ туһа хүргэһэн тодорхой зууршалгануудые зохёогоо бэлэй.

1980 онһоо Николай Леонтьевич Добрецов СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Геологическа институдай директорээр ажаллана. Энэ хүдэлмэридэ тэрэнэй эмхидхэхы шадабаринь бүри гүйсэдөөр элирээ. Коллектив соогоо зохёохы бэдэрэлгын оршон байдал тогтоожо, Зүүн Сибириин үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэдэ шухала удха шанартай зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эрдэмтэ геологуудые элсүүлжэ шадаа. «Сибирь» программада эдэбхи түгэсөөр хабаадажа, бүридэлдэнь ородог «Буряад ороной үнгэтэ металлнууд болон агроруданууд» гэһэн программые бэелүүлэлсэдэг юм. Зэдын, Озерныи комбинадуудай, Холоднинско полиметаллай хэбтэшын түүхэй эдэй баазые үргэдхэлгэдэ тэрэ ехэ анхарал хандуулдаг байна. Зүүн Саянай минеральна баялигуудые комплексоор ашаглалгын программа тэрэ зохёолсоно. Мэдээжэ эрдэмтын хүтэлбэри доро Буряад ороной жэшээ баримтануудта үндэһэлэн, метаморфизмын, тектоникын, петрологиин болон руданууда бии бололгын талаар теоретическэ шэнжэлгэнүүд горитойгоор хүгжөө. 1984 оной декабрьда Н. Л. Добрецов СССР-эй Науканuудай академиин гэшүүн-корреспондентээр һунгагдаа һэн. Тэрэнэй анхаралаа сагүргэлжэ хандуулһанай ашаар, институдайнь хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабаринь, эрхилдэг шэнжэлгэнүүдэйнь шанар эдэ жэлнүүдтэ эрид дээшэлжэ, тэдэнь манай орон соо болон хилын саагуур мэдээжэ болонхой. Эрдэмэй шэнэ кандидадууд, докторнууд институдтань олоор бии болоо. Тэрэнэй һурагшадай дунда эрдэмэй хоёр доктор, 14 кандидат бии. Тэрэ 200 научна хүдэлмэри, тэрэ тоодо Итали, Япони болон бусад оронуудта толилогдоһон зургаан монографи гараһан байна.

Шэнжэлгэнүүдэйнгээ хажуугаар, тэрэ эмхидхэлэй болон ниитын ехэ хүдэлмэри бэелүүлдэг гээшэ. Н. Л. Добрецов СССР-эй Науканuудай академиин Петрографическа комитедэй түрүүлэгшэ, Бүхэсоюзна минералогическа бүлгэмэй соведэй гэшүүн, КПСС-эй Октябрьска райкомой гэшүүн, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй депутат гэхэ зэргын олон уялгануудые даажа ябадаг юм.

М. МОХОСОЕВ,
Буряадай филиалай президиумэй түрүүлэгшэ, СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент.

Нямбуугийн НЯМДОРЖ, монгол поэт

ЕРЭЭДҮЙ

1\.

сууга ухаанда
Гал мэтэ яларха бэшэ,
Гарайнь хүсөөр
бадарха бэшэ,
Харин бултанай гарые,
Халуун хүсэлтэ гарые
Һанан һанан хүлеэнэ,
Һаатан һаатан хүлеэнэ.
Үелэн һубариха
зуун жэлнүүд,
Үнэтэй дуун,
уянгата дуун,
Хооһон үгөөр бэшэ,
Холые зориһон
хүнэй гараар
Һайхан ерээдүй
боложо бүтэхэ,
Гайхал,
баяр
сэдьхэлдэ түгэхэ.
Тэрээн тээшэ би мүнөө
Тэгүүлнэм хүлэг шэнги,
Орьёлһон булаг шэнги,
Оболзоһон зүрхэн шэнги.
Үтэлхэ гээшые мэдэнгүй,
Үхэл гээшые үзэнгүй
Хүн зондоо
хамта тэгүүлнэм,
Хүсэлтэ ерээдүй
тээшээ тэгүүлнэм.

2\.

Зүүнэй зүгэй үгы һаа,
Баруун байхагүй,
Зүрхэнэй үгы һаа,
һудал байхагүй.
Үрэ хүүгэдэй үгы һаа,
үргэлжэлэл байхагүй —
Сагай ябаса,
саашалха хуулинь
Саглашагүй
иимэ бэлэй!
Ерээдүй —
энэ үбгэржэ ябаа та,
Ерээдүй —
энэ үдэжэ ябаа биб,
Ерээдүй —
энэ залуу бэриин гал,
Ерээдүй —
шэнэ нээгдэхэ һургуули,
Ерээдүй —
энэ үлгын уян дуун,
Ерээдүй —
манай зохёохы ажал!

3\.

Гэр бүхэндэ
гэрэл хүрэжэ байг,
Хүн бүхэнэй
хүсэл бэелжэ байг,
Арад бүхэндэ
ашань хүртэжэ байг —
Анханайм юроол
энэ гээшэл!
Мүнөөдэрэй Монголой
Үнэр шарай —
Залгамжалан саашань
Залуу аянга ханхинуулха
Хаба намда хайрлана,
Халуун зүрхым дайрана!
Бууса болохо
шэнэ гэрээ,
Бурьялан бусалха
халуун сайгаа,
Энеэжэ һэрихэ
алаг үрэеэ,
Энэ сагаа,
эрхим нүхэдөө
Эгшэглэн дууланам.
Ерээдүй —
бидэнэй хуби заяан,
Ерээдүй —
хүлгөөтэ оршолонгой,
хүрьһэтэ дэлхэйн хуби
заяан.
Тиимэл хадань
тэнжэн, хүгжэн эрьелдэһэн
Моро монсогорхон
энэ бүмбэрсэгөө
Шоро мүүтэ
дайнай аманда
Шор.оо хаяжа үгэхэгүйбди!
Юуб гэхэдэ,
юрын хүн бүхэнэй,
Юртэмсымнай
ерээдүй — Коммунизм!

А. ЖАЛСАНОВ
буряадшалба.

МНР-эй ниислэл хотын бүд нэхэлгын фабрикада һол түлэб совет станогууд, оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Тиимэһээл совет ба монгол бүд нэхэгшэд дүй дуршэлөө андалдадаг заншалтай юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Баатарай бүд нэхэлгын фабрикын нэгэ цех соо. Ханинар дүй дүршэлөө халан абалсана.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

...МТЫН ЗАСЕДАНИ

...УЛ. НДПА-гай ЦК-гай ...льна секретарь, ДРА-...еволюционно Соведэй ...эгшэ Б. Кармалиин ...элгэ доро НДПА-гай Политбюрогой, ДРА-...еволюционно Соведэй ...иумэй хамтын заседа...ндэ болобо. Бахтар ...рбын дамжуулһанай ёһоор, революционно засагай социальна баазые бэхижүүлхэ залан сэхэ хараа шугамые бэелүүлхэ тухай асуудал тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Иимэ зорилготойгоор бүхы ангинуудай, социальна бүлэгүүдэй, арад үндэһэтэдэй ба үгсаатадай нэрэ хүндэ ехэтэй түлөөлэгшэдэй дундаһаа партиинабшэ ажал ябуулагшадые хүтэлбэрилхы захиргаанай зургаануудай бүридэлдэ оруулхаар хараалагдана. Республикын Революционно Соведэй бүридэлые үргэдхэжэ, хүдэлмэришэдые, таряашадые, гар үйлэдбэришэдые, наймаашадые, санаартадые, интеллигенциие тэрэнэй бүридэлдэ оруулха тухай дурадхалые заседанида хабаадагшад али бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэбэ.

...ҮДЭЛМЭРИГҮЙШҮҮЛ ОЛОШОРНО

...КГОЛЬМ. Хүдэлмэ...элгэ хадаа баруунай ...дай экономикын гол ...боложо, капиталис об...ин ажабайдалай до...унажа байһые ха... гэжэ Швециин «Аф...дет» гэдэг профсоюзай ехэ газетэ тобшолол...

...унай оронуудай эко...иуудай, элдэб инсти...ий бүтэмжэгүй баг...лга тайлбарилалта... хэзэшье һаань, ой...жэлнүүдтэ эдэ оронуу...ономико доройтон уна-жа, хүдэлмэригүйшүүлэй тоо эгээл ехээр ургаба гэжэ газетэ мэдээсэнэ. Мүнөө тэндэ ажаллаха аргатай хүн зоной 9 процентнь предприятинуудһаа гаргагдаа. Англида — 12, Францида — 10,5, Голландида — 15,3, Бельгидэ хүдэлмэригүйшүүлэй тоо 13,8 процент болонхой. Мүнөө Баруун Европодо 20 миллион хүн хүдэлмэригүй болонхой гэжэ газетэ баталаа.

Залуушуулай дунда хүдэлмэригүйшүүл илангаяа олон юм. Ажал хүдэлмэригүйгөөр урган ехэ болоһон залуу үетэн һаяын сагта өөһэдөө өөһэдынгөө үхибүүдые һурган хүмүүжүүлхэ байна гэжэ газетэ бэшэнэ.

Баруунай оронуудай правительствонууд хүдэлмэригүйдэлгэтэй тэмсэлдэ эгээл хойшолуулашагүй, шууд сэхэ хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Хэрбээ энэ зорилгын шиидхэгдээгүй һаань, Европо социально-экономическа ба политическэ доройтон уналгын замаар дабшалгаяа үргэлжэлүүлхэ юм гэжэ «Афтонбладет» газетэ түгэсхэлдөө бэшэнэ.

...ЙЛДААНУУД ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

...ДАД. Үнгэрһэн үдэр Ирагай агаарай-сэрэгэй ...сэнүүдэй самоледууд ...хотоһоо зүүгээрхи нюу...ар, Тигр мүрэнһөө ...э 143 дайшалхы нии...эһэн байгаа. Ахамад ...командованиин ком...соо хэлэгдэһэнэй ...дайсанай олон солхүлһөө буулгагда...э техникэ һандаагда...игаа. Фронтын түбэй ...та Иранай подразделе...эй добтолго зогсоогдобо.

Январиин 6-да Ирагай авиаци Иранай Харк арал дээрэхи нефть юулэлгын түхеэрэлгэнүүдые дахинаа бомбодоо.

Иранай ехэ артиллери Мандали хотын оршон тойронхи нютагуудые буудаһан ...ха юм.

НИКОСИ. Иранай ИРНА гэдэг информационно агентствын дамжуулһанай ёһоор, январиин 6-да бүхы фронт дээгүүр ехэ буугаар буудалдаанууд болобо. Ирагай хэдэн арбаад хүн алуулһан, шархатуулагдаһан, бэхижүүлэгдэһэн пунктнууд, дайшалхы элдэб техникэ һандаагдаһан байгаа.

Маджнун арал дайсанай добтолгые Иранай сэрэгүүд сүхарюулжа, тэдэнэй эзэмдэһэн бэхилэлгэнүүдые хинажа захалһан байгаа.

Январиин 6-да Иранай самолет буудагдажа унагаагдаһан байгаа гэһэй мэдээсэлые Иранай сэрэгэй түлөөлэгшэ буруушааба.

Ирагай артиллери Иранай Абадан болон Сердешт хотонуудые буудаа.

(ТАСС-ай...

ГҮРЭНЭЙ СЕКТОРЭЙ АМЖАЛТАНУУД

ДЕЛИ. Министрнүүдэй кабинедэй дэргэдэхи экономическа асуудалиуудые шиидхэдэг комитедэй заседани Индиин премьер-министр Р. Гандиин түрүүлэлгэ доро болобо. 1985—1986 онуудай финансын жэлэй түрүүшын хахадта экономикын гүрэнэй секторэй хүдэлмэриин дүнгүүд тэрээн дээрэ согсологдоһон байгаа. Гүрэнэй секторэй ажал ябуулгада горитой ехэ амжалтанууд туйлагдаба гэжэ тэрээндэ хабаадагшад тэмдэглээ.

Нютагай хэблэлэй гэршэлһэнэй ёһоор, үнгэрһэн жэлдэ гүрэнэй предприятинууд Индидэ нефть, булад, шэрэм болон промышленна түхеэрэлгэнүүдые ехээр үйлэдбэрилгэдэ горитой хубитаяа оруулһан байгаа. Эндэ толилогдоһон статистическа баримта мэдээнүүдэй ёһоор, металлургическа предприятинууд, нэн түрүүн Советскэ Союзай туһаламжаар Бхилаида ба Бокарада баригдаһан заводууд энэ үе соо 6 миллион шахуу тонно шэрэм хайлуулаа. Нёдондо жэл олзобориологдоһон 30 миллион тонно нефтиин 27 миллионһоо дээшэнхинь нефтиин, байгаалиин газай талаар Индиин гүрэнэй комиссиин нефть олзоборилгодо хабаатай байна.

СЭРЭГЭЙ ГАРГАШАНУУДЫЕ ҮРГЭДХЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. Американцуудай социально-экономическа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ мүнгэ һомололгые хорооһо, Рейганай захиргаан сэрэгэй гаргашануудые али болохоор үргэдхэхэ гэһэн хараа шугамаа бэелүүлжэ байнхай.

«Бостон глоб» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1987 оной финансын жэлдэ албан зургаанайнгаа бюджедые аяар 25 миллиард доллароор нэмээхэ тухай эрилтэ конгрессэй урда табихые США-гай обороноын министр К. Уайнбергер түсэблэнэ. Энэ финансын жэлдэ сэрэгэй гаргашануудта айхабтар ехэ мүнгэн зөөри — 297,4 миллиард доллар һомологдоһон байгаа. «Сэрэгэй гаргашануудай хэмжээе президент Рейганай мүн лэ дээшэлүүлхые хүсэжэ байһынь һайн ойлгоһон дээрэһээ Уайнбергер шиидхэбэрээ заабол хүсэлдүүлхые хүсэнэ» гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Тиихэдээ Сагаан байшангай толгойлогшо орон доторойнгоо байдалые һайжаруулгада мүнгэ һомололгоёо хаһахые хараална гэжэ «Бостон глоб» газетэ тэмдэглэнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, Ньюхаузай информационно албанай һанамжа онсо шэнжэтэй байна. «1987 оной финансын жэлдэ Пентагоной бюджедые хаһалтануудһаа аршалан абархые президент һанаашална. Тиихэдээ социально-экономическа программануудта һомологдодог федеральна гаргашануудые хороохо гэһэн эрилтэ конгрессэй урда табиһан байна»,— гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ.

ЗЭБСЭГТЭ ЯБУУЛГАНУУДТА БЭЛДЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. Бэеэ даадаһан байдалтай гүрэнүүдтэ эсэргүү шэнэ зэбсэгтэ ябуулганиуудта бэлдэхэдээ, Рейганай захиргаан тусхай зорилготой сэрэгүүдые олошоруулхые эдэбхитэйгээр оролдожо байна.

«Тайм» журналай мэдээсэһэнэй ёһоор, һүүлэй гурбан жэлэй турша соо американ сэрэгэйхидэй түрүү отрядай үүргэ дүүргэдэг командосой подразделенинүүдэй тоо гурбанай нэгэ хубяар олошоруулагдажа, 15 мянган хүндэ хүрэбэ. Имагтал 1986 оной финансын жэлдэ Пентагон алуурһшадай тусхай бүлэгүүдые үргэдхэлгэдэ, хангалгада 1,2 миллиард доллар гаргашалхые хараална. Энэнь 1982 онойхиһоо 3 шахуу дахин үлүү ехэ байна.

Пентагоной полигонууд дээрэ үдэр бүри буудалдаанууд болоно. Бэеэ даадалан халхалпан хубсаһа үмдэһэн алуурһад харата муухан ябуулгануудые хэхын тула тусхай һуралсал гарана. Эдэ бэлдэлгэнүүдэй ямар зорилготойгоор бэелүүлэгдэжэ байһынь Вашингтондо нюунагүй. «Ойрын арбаад жэлэй туршада шэнэ хёмороо зүришэлдөөнүүдтэ хабаадаха байһаа бэжэглэнэгүйб», — гэжэ сэрэгэй асуудалнуудаар экспертнүүдэй нэгэн Джеффри Рекорд сэхэ руунь мэдэрхэ баатай болобо.

1983 ондо американ сэрэгэйнид бандит ёһоор Гренадада добтолходоо, эдэ хүсэнүүдые туршан хэрэглээ һэмнай.

ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭДЭ ТАБИГДАБА

ВАРШАВА. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельскиин түрүүлэлгэ доро Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй Программын проектые зохёохо комиссиин түгэсхэлэй заседани эндэ болобо.

ПОРП-ын ЦК-гай секретарь Г. Беднарскiй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иимэ документые зохёохо гээшэ ПНР-ые хүгжөөлгын мүнөөнэй шатада табигдаһан зорилгонуудые партиин бэелүүлгын шухала эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ ПОРП-ын IX съезд тоолоһон байна гэжэ мэдүүлээ. Программа партиин үзэл сурталан-теоретическэ гол документ болохо, стратегическэ зорилгонуудые үргэнөөр тодорхойлхо ёһотой.

Партиин X съездэдэ бэлдэхэлэй үедэ энэ Программа бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаба.

САГААН БАЙШАНГАЙ ЗАХИРАЛТААР

ТОКИО. Сагаан байшангай захиралтаар США-гай түбэй тагнуулай захиргаан Ливидэ добтолжо, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдые алаха хюдаха гэһэн хэдэн арга зохёоһон байгаа гэжэ Японой «Гэндай» журнал американ тусхай албануудай дансануудай буулгабаринуудта үндэһэлэн мэдээсэнэ.

Мүнөөнэй США-гай вице-президент Дж. Бушай хүтэлбэри доро Ливидэ эсэргүү ехэ һүйдхэлтэ ябуулгын түсэб 1980 оной намар бэлдэгдэжэ, баталагдаһан байгаа. Тэрэнэй түрүүшын шатада мэргэжэлтэ һүйдхэлшэдэй гараар Египет болон Ливиин хоорондохи хилэ дээрэ хёмороо зүришэлдөө үүдхэхээр хараалагдаа һэн. Эдэ ябуулгануудай үедэ араб оронуудта зүрюу хёмороо зүришэлдөө үүдхэхын тула Ливиин солдадуудай хубсаһатай үхэһэн хүнүүдэй бэеые АРЕ-гэй газар дайда руу хаяха гэһэн захиралта һүйдхэлшэдтэ үгтэһэн байгаа. Энээнэй һүүлээр Египедэй тэмдэгүүдтэй Израилиин агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдууд Ливиин газар дайдые хайра гамгүйгөөр бомбодожо, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдые үгы хэхые хараалаа һэн. Тус ороной эрьс шадарай нютагуудые хүрэлжэ, тэрэнэй газар дайда дээрэ һүйдхэлшэдэй бүлэгүүдэй ба контрреволюционно бандануудай ябуулгануудые хамгаалха зорилго США-гай 6-дахи флодто даалгагдаа һэн.

Энэ түсэбтэ нэмэлтэ болгожо, 1984 оной эхиндэ американ тала баримталдаг Нимейриин хархис захиргаанай тэрэ үедэ засаг барижа байха үедэ, Суданай газар дайда дээрэһээ хүлһэншэдэй отрядуудай Ливидэ добтолгын сценаринуудые ЦРУ бэлдэһэн байгаа. Вашингтоной һанаашалһанай ёһоор, эдэ хүсэнүүд ороной нефтьтэй гол районуудые булимтаран эзэмдэхэ, революционно хүтэлбэриин гэшүүдые хэһээхэ ёһотой байһан юм. Нимейриин захиргаанай уналада, энэ түсэбые бэелүүлгэ хойшолуулагдаа һэн. Гэбэшье ЦРУ-гай нюуса баазануудта шэб шэнэ буу зэбсэгээр хангагдаһан хүлһэншэдэй бандануд мүнөөшье бэлэн байлгагдаһаар. М. Каддафиие алаха гэһэй зорилготой дүрбэн хүнһөө бүридэһэн тусхай бүлэг тэдэнэй бүридэлдэ оробо.

«Гэндай» журналай тэмдэглэһэнэй ёһоор, энэ араб орондо эсэргүү американ ябуулгын эхилхын урда тээ США-гай президент Р. Рейган Ливиин революциин хүтэлбэрилэгшые үгы хэхэ гэһэн түсэбүүдые һайшааһан байгаа.

СТАЛИНГРАДАЙ ТУЛАЛДААНАЙ 43 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ДАЙШАЛХЫ ГАБЬЯАТАЙ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэн үрдэ дунда һургуулида Захаминай, Торкин, Зэдын районуудай нютагуудай хүбүүд, басагад эрэжэ һуралсадаг, эндэһээ саашанхи һуралсалайнгаа гү, али ажалайнгаа үргэн, утазамай эхи абадаг байгаа.

Тэдэ Цыдемпил Раднаевай, тэрэнэй хани нүхэрэй хуби заяан ондоогоор эхилээ бэлэй. Амгалан ажалаар сугтаа эдлэхэ байһан Эхэ оронһоо немец фашистнүүдэй галзуу арьяатан мэтээр добтолон ороло, ухибүүдһээ захалаад үбгэд баабайнарай һанаа сэдьхэл доһолгоо һэн.

Нютагайнгаа һургуулиин арбан класс дүүргэһэн нүхэдөөрөө зүбшөөд, хэдэн хүбүүд, басагад, тэдэнэй дунда Цыдемпил Хяагтын багшанарай техникумдэ һуралсахаар, зариминь ажалай мэргэжэлдэ һуралсаха гэжэ мэтээр зохёогоод байһан арюун түсэбые дабдараар бэелүүлхэ хуби заяагүй байшоо һэн. Харин ардай зоноо, Эсэгэ ороноо эрын нэрээр, эзэмэй хусоор булимтаргашадай шатаһан гал түймэрһөө, үүдхэһэн үзэл хохидолһоо аршалан сэралсэхэ хатуу, сэхэ замда тэдэнэр гаралсаа бэлэй.

1942 оной эхиндэ сэрэгэй албанда татагдахадаа, хоридохи наһаяа гэшхэжэ ябаһан Цыдемпилэй пулеметно-минометно училищиин курсант боложо, зургаа һарынгаа һуралсалые дүүргээгүйхэн байтарнь баруун фронтын байлдаан руу абаашаба. Эндэ Цыдемпил Раднаев дайнай утаа түрүүшынхиеэ унэхидэн хэмтартай.

1942 оной зунһаа эхилээд, Волго мүрэн дээрэ Сталинград хото шадар фашист эзэлэгшэд хэрэгэй шанга добтолгоо хэжэ, хамаг ойро дүтынгөө хүсые хаяа бэлэй. Энэ шанга тулалдаанда онсо шалгарһан суута 62-дохи армиин сэрэгшэдэй дунда Буряад нютагаймнай хүбүүдэй нэгэн Цыдемпил Раднаев совет ороноймнай аха дүү олон ястанай хүбүүдтэй хамта фашистнарай урдаһаа эрэлхэг зоригтойгоор тулалдаа.

Энэл дүшэн хоёр оной намар, ноябриин 19-һөө захалаад лэ манай Сталинградска, Донской фронтнуудай баатар сэрэгшэд Сталинград шадар бүһэлэгдэһэн оронон немец-фашистнүүдэй сэрэгые хаха сохёод, бута сохижо эхилээ бэлэй. 12-дохи механизированна онсо минометно бригадын (энэдэ Байгал шадарай хүбүүд олон ябаа) минометно расчедой командир Цыдемпил Цыбенович Раднаев бусад нүхэдтэеэ хамта шэн габьяатайгаар тулалсажа, «Дайшалхы габьяагай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаба.

1943 оной январь һарада немец булимтарагшадай тон ехэ хүсые бута сохижо, сэрэгшэдэйнь эзэмдэхы «зоригые» һүнөөгөөд, Волго мүрэн дээрэхи хэрэм-Сталинград хотые хамгаалалсаһайнгаа түлөө манай хүбүүн мүн лэ шагнагда хүртөө һэн.

Дайшалхы намтараа, түүхэтэ тулалдаан соохоо эхилһэн, энэ дайнай дүлэн соогуур зоригжоһон минометчик дайнай эсэс болотор 12-дохи гвардейскэ минометно бригадын бүридэлдэ сүг хамта тулалдаһан байна.

Эсэгэ ороноо фашис булимтаргашадһаа сулоолхо үедэ агууехэ дайнай хүүдэнэн ехэ тулалдаан гэжэ нэрлэгдэһэн Курска дугын хэрэгтэ онсо габьяатайгаар тулалдахадаа, дайсанэй хэдэн олон техникые бута сохижо, сэрэгшэдыень хиргажэ, ойндыгоо сэрэгшэдэй добтолхо харгы зам гаргажа, нютагай зониие сулоолэлсэнэйнгээ түлөө хабалагша сержант Раднаев Улаан Одоной орденоор шагнагдаһан юм.

Сашандаа Днепр мүрэниие гаталахада, Украинын ниислэл хото Киевые сулоолхо шанга байлдаанда хабаадалсаба. 1943 оной ноябрь һарада Верховно Главнокомандалагшын директивын үндэһөөр 1-дэхи Украинска фронтын зүүн захын сэрэгшэдые түргэн зуураар баруун захадань гаргаха гэһэн тон орёо, хэсүү захиралта ойрохон болзорто бэелүүлэгдэжэ, фашис сэрэгшэдтэ мэдүүлэнтүйгөөр Киевэй хойто зүгһөө гэнтын шанга сохилто хэжэ, энэ баатар городые сулоолэлсэһэн тухайгаа Цыдемпил Цыбенович һонин һанаан дурсадаг юм. 1-дэхи Украинска фронтын Главнокомандованиин резервэй байһан Улаан Тугта Кутузовай, Богдан Хмельницкиин, Александр Невскиин орденуудтай Киевскэ 12-дохи минометно онсо бригадын ветерануудай түрэгэнээдэ 1983 оной ноябрь һарада энэ городые сулоолэлсэһэн эрэлхэг зоригтой буряад сэрэгшэ уригдаһан байна.

Тус бригада Украинын Подольско районой шадар Днепрэй гаталга, Киевые сулоолэлсэһэн байгаа. Тиимэһээ Подольско районой партиин райком, партиин Киевэй горком болон арадай депутадуудай городской Совет, Улаан Тугтай Киевскэ сэрэгэй округой сэрэгэй Совет ба политуправлени Украинэ, тэрэнэй ниислэл хото Киевые сулоолэлсэһэн сэрэгэй ветерануудые, манай үргэн уужам совет ороной заха бүринөө суглараһан минометно бригадын 140 сэрэгшэдые хани халуунаар угтажа, баян дэлгэр ажабайдалтайгаа танилсуулһан тухайнь дайнай ветеран һонирхолтойгоор хөөрэнэ, хабархана.

Сталинградые хамгаалгын шэрүүн шанга тулалдаанай дундуур Коммунис партиин гэшүүнэй эгнээдэ абтаһан Цыдемпил Цыбенович Раднаев дайшалхы замаа үргэлжэлүүлэн Украинын, Польшын, Чехословакиин газар дайдые, тосхон, хотонуудые, арад зониие фашис булимтаргашадһаа сулоолэлсэжэ, Илалтын гэрэлтэ үдэрые Прага хотодо угтаһан алдар габьяатай.

Илалтын үдэрһөө хойшо үшөө нилээн удаан сэрэгэй албан хэжэ, 1947 оной гарагтар сэрэгэй хүбүүн албаяа үргэлжэлүүлэһэн. Түрэл Захаминаа нютагаа бусажа ерэһэн коммунист Раднаевые КПСС-эй райкомой инструктораар, ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретаряар, КПСС-эй райкомой таһагые даагшаар, секретаряар һунгаа. Урагша һанаатай, оролдосо абьястай коммунист 1954 ондо Москвагай кооперативна дээдэ һургуулида эльгээгдэжэ, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргээд, Сэлэнгын районд гушаад жэл соо харюусалгата тушаалнуудта хүдэлөө юм.

Амгалан тайбан үе сагай түлөө Илалтын эсэсые шэрээлсэһэн дайнай болон ажалай ветеранай ажал хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэжэ РСФСР-эй Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын ба профсоюзай ЦК-гэй, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй хоёр, Буряадай АССР-эй Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд гэртэнь нандин нангинаар хадагалагдаһан байдаг. Тус хайрата болонинорнойн дайшалхы орден медальнуудай хажууда «Шэн ажалай түлөө» медаль, В. И. Ленинэй түрэһэнһөө 100 жэлэй ойдо, «Ажалай ветеран» гэһэн медальнууд ялардаг.

Хүнгэн сарюун зандаа ябажа байһан ветеран миин һуужа һэн гү даа, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһаа, Ц. Ц. Раднаев залуу үетэнэй дунда тон ехэ ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг, уулзалга, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг юм. Нютагай болон районно Соведүүдэй депутадаар хэдэн удаа тэрэ һунгагдаһан байна.

Сталинградска тулалдаанда манай баатар сэрэгшэдэй илалта түйлаһан сагһаа 43 жэлэй ойн баяраар энэ тулалдаанда бэеэрээ хабаадалсаһан ветеран Цыдемпил Цыбенович Раднаевые амаршалхынгаа хажуугаар һаяхан үбсүүндэнь ялараһан Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай I шатын орденэй баяраар мүн лэ амаршалая.

Д. АЮШЕЕВ,
СССР-эй журналистнуудай холбооной гэшүүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. Ц. Раднаев.

Авторай фото.

ХҮН БА байгаали

АНГУУДАЙ ҮБЭЛЭЙ АМИДАРАЛ

Үбэлэй дунда һара—янгинама хүйтэн январь тухай «Наран зун тээшээ, үбэл хүйтэн тээшээ» гэжэород зон дэмы хэлсэдэггүй. Үнэхөөрөөшье, энэ үедэ үдэр «борбилоогой алхамаар» нэмэжэ, хүйтэн улам шангададаг гээшэ. Январь һарада зарим үдэшэ, үглөөниинь 35—40 градус хүйтэн болодог, заримдаа бүришье ехээр хүйтэрдэг. Һарын һүүлээр Байгал далай мүльһэн хуягаар хушагдажа захалдаг.

Хээрэ амидардаг зэрлиг ангууд, шубуудта үбэл эгээл бэрхэтэй хаһань гээшэ. Шубууд энэ үедэ дааража, хоолоор дуталдажа ядардаг. Хүхэ бухэ, шиисгалдай, шаазгай, турлаагууд айлай газаагуур үбдэлсүбдэл түүжэ амидардаг. Тиихэдэ һөйр, хура, хүдүүнүүд хуһанай буурсаг суглуулжа хооллодог. Тэдэнэр һүниндөө гүнзэгы саһан доро хорожо хонодог. Юуб гэхэдэ, тэндэнь нэхы хүнжэл доро ороһондол адли һалхигүй, бүтүү дулаан байдаг ха юм.

Ой соо — үбдэгсөө саһан, Хон-жэн агаар тунгалаг. Нарһанай мүшэр дээрэ тогтошоһон саһан элдэб ангуудай дүрсэ мэтээр холоһоо үзэгдэнэ. Түгсэг дээрэхи саһан томо сагаан һэрхяаг шэнгеэр харагдана.

Мүнөө үедэ һалхи шуурганда туугдаһан турууга ангууд үндэр газарһаа саһа багатай бэлшээридэ буунхай. Гүрөөһэд сабшалан, тарялан шадар, ойн соорхой, хадын майлада гаража бэлшэнэ. Үдэртөө буртаг шэдхэ соо хороно. Урда хүлнүүдээрээ саһа этэржэ хэбтээд, хибэдэһээ хибэжэ амидардаг. Гуранай яһан эбэр үни хада унанхай. Январиин һүүлээр шэнэ шуһан эбэрынь ургажа эхилдэг юм.

Бодон гахайнууд һамарай унаһан борбоосгойнуудые бэдэржэ, хушатай хадануудта байрлана. Хүйтэнэй үедэ гахайнууд олоороо сугларжа, модоной мүшэр, хуурай хагда, набшаһаар нобшо хэжэ, хамтадаа обоорон хононо. Ороонойнгоо үедэ хадаралдажа, тамираа алдаһан азарга гахайнууд һүрэгһөө амяарлан хоолложо, шадал тэнхээгээ заһана.

Бугануд эдеэ хоол баянтай газар бэдэржэ, түймэртэ дүрэһэн хухюуртай хүндынүүдтэ байрлана. Тэдэнэр айхабтар һэргэг, һонор һэн тула аюулай дүтэлхые холоһоо хараха гэжэ хадын оройдо гарадаг, үдэртөө хэбтэжэ амардаг. Бугын яһан эбэр мартын тэнгээр унажа эхилдэг юм.

Хандагайнууд уляаһатай шэдхэ соо, ехэнхи ушарта гол горхоной эхиндэ үбэлжэнэ. Хара тураг үбэлдөө бургааһанай үзүүр, уляаһанай жэжэ мүшэр эдинэ. Ута шасатай хадаа гүнзэгы саһанда тогтонгүй, дуратай газартаа хүрэжэ бэлшэнэ. Тэдэнэй хүрээ шэнги хабтагар эбэр үбэлэй дунда һарада — январь соо унадаг.

Эшээндэ ородог амитад: баабгай, доргон, тарбаган, заряа, зумбараа болон жэрхинүүд нүхэн соогоо хуурай набшаһа намаа бамбайтар суглуулжа дэбдеэд, үбэлые унтажа үнгэргэнэ.

Тарялан, сабшалан дээгүүр бүдүүн хүзүүнэй мүрнүүд олоор дайралдаха. Энэ арьяатан нэгэ һүниин туршада хэдэн арбаад километрэй зайда гүйжэ, агнаха шадалтай. Бүдүүн хүзүүч хүдөө ажахыда туһатай амитадай нэгэниинь болоно. Энэ мяхаша арьяатан нэгэ жэлэй туршада хэдэн зуугаад хулгана, зумбараануудые хюдадаг юм. Жэшээлхэдэ, үбэлдөө бүдүүн хүзүүн эшээндэ хэбтэһэн зумбараануудай нүхэ сүмэ малтажа ороод, досооньбайрлагшадые дууһыень барижа эдидэг. Садхалан ябаа һаа, хулгана, зумбараануудые барижа, нүхэн соо суглуулан нөөсэлдэг. Һэгэ зумбараагай зундаа 16 килограмм шэлэмэл һайн шанартай ороохо эдидэгынь үнинэй мэдээжэ ааб даа. Иигэжэ бүдүүн хүзүүн хэдэн зуугаад килограмм ороохо нэгэ жэлэй туршада аршална гэбэл, алдуу болохогүй.

Шара үнэгэн ой соогуур шандага, хүдүүнүүдые, сабшалан, тарянай поли дээгүүр хулгана, торхируунуудые агнана. Иигэжэ ябатараа, үнэгэн урьхада орожо, хабхаанда хабшуулдажа, ангуушадай үнэтэй олзо болошодог.

Энэ үедэ ангуудай нэхы нэмэргэ үдхэн, ута болонхой. Елэн харахан арһатай булган хоол бэдэржэ, нүхэнһөө холуур бүхэли һүниндөө зайгуултана. Энэ габшагай шуран арьяатан шандага, хэрмэ, хулгана болон саһан доро шэбээлһэн хура, һойрнуудые шадамараар барижа эдинэ. Хабаргыншье дайралдаа һаа, шэлэ хүзүүн дээрэнь буугаад, гүрээень таһа хазажа унагаадаг. Һалхи шуурганай буухада, булган хэдэн үдэрэй туршада нүхэнһөө гарангүй, урид нөөсэлһэн хулгана болон элдэб бишыхан шубуухайнуудаар хооллодог байна.

Хүйтэн жабартай үдэрнүүдтэ хэрмэн модоной хүнды гү, али элдэб нариихан, жэжэ мүшэрнүүдээр хэһэн уурхай — хурил соогоо ехэнхи сагаа үнгэргэнэ. Үглөөнэй жабарай буухалаар, хэрмэн хурилһаа гаража, арбагархан һабарнуудаараа һагсагархан һүүлээ заһадаг, үһэ ноохоёо сэбэрлэдэг. Тиигээд модоной оройһоо газарта һүрэн буужа, намартаа хадагалһан һамарай борбоосгой, модоной гашууһэндэ үлгэжэ хатааһан һэрхяагуудаа бэдэрхээр ошодог юм. Хэрмэнэй арһан эгээл мүнөө үедэ һайн шанартай болонхой. Хөөбэринь үдхэн, ноохониинь ута.

Январиин эсэстэ шонын ороон эхилдэг. Энэ үедэ арьяатад таба-зургаагаараа һубарилдан зайгуултана. Тэдэнэр үлэгшэнөө буляалдажа, улаа маахай болотороо наншалдана, бэе бэеэ зулгаалдана. Тиихэдэ бэе тамирайнгаа талаар шадалтай эрэ томо шоно бултыень намнаад, үлэгшэнтэеэ хамтаржа, нэгэ бүлэ болодог байха юм.

Шононууд агнууриин ажахыда горитойхон хохидол ушаруулна. Үбэлдөө эдэ арьяатад шандага, гүрөөһэ олоор барижа эдинэ. Бугануудые боорлон намнажа, хабсагайһаа халяана. Хандагайнуудые елүүр мүльһэн дээгүүр хальтируулжа унагаана. Эгээл мүнөө шонын ябадаг газарта хоро хаяжа, хабхаан табижа, эдэ «хүхэ дээрмэшэдые» усадхаха зохид хаһа ерэнхэй.

М. ГЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.

СПОРТ • Спорт • СПОРТ • Спорт • СПОРТ

МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ БОДОЛНУУД

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Буряадай АССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн тээсгэн үнгэргэгдэһэн юм. Мүрысөөндэ түйлагдаһан үрэ дүнгүүдэй мэдээжэ һэн туладань тэрээн дээрэ тогтохо хүсэлгүйб.

Мүрысөөнэй үедэ, мүн һүүлээршье бэрхэ барилдаашадтай, тренернүүдтэй, судьянар болон харагшадтай уулзажа, хөөрэлдөө һэмди. Буряадаймнай барилдаашад хэр амжалтануудые түйлаа гээшэб, үшөө ямар арга боломжонуудтайб, бүхэсоюзна болон бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ республикымнай түрүү барилдаашад ямар үрэ дүнгүүдые түйлаха аргатайб гэһэн асуудалнуудые тэдэнэртэ табяа бэлэйбди.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командын тренер О. А. Алексеев:

— Энэ жэлдэ оронойнгоо чемпион болоһон Борис Будаев, бронзо шанда хүртэһэн Лубсан Айсуев, залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпион болоһон, дэлхэйн кубогта хүртэһэн, дэлхэйн чемпионадта илаһан Николай Иванов бидэниие ехэтэ баясуулаа, — гэжэ Олег Александрович хөөрэнэ. — Доржи Халтанов гэжэ һайн барилдаашан ургажа байна. «Урожай» бүлгэмдэ тренер Виктор Абушеев, «Динамада» тренернүүд Валерий Сыдеев, Виталий Ивахинов, мүн «Трудовые резервы», «Буревестник» бүлгэмүүдэй тренернүүд барилдаашадые бодомжотойгоор бэлдэжэ эхилэнхэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ бэрхэ залуушуул һурган хүмүүжүүлэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэмээр. Гэхэтэй хамта залуушуулнай барилдаанай арга дүрын талаар барагтай аад, бар хүсөөрөө тулюур байна. Энэ талаар россин урдахи зоны барилдаашад һайн байдалтай.

— Республикын Гэгээрэлэй министерствын хүүгэдэй спортын һургуулинуудай барилдаашадай байдалые хэр гэжэ сэгнэхэ байнат? Буряад орон соогоо үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүдтэ хүдөө нютагуудай залуу барилдаашад һүүлэй жэлнүүдтэ мүртэй дүнгүүдые түйланагүй. Энэмнай ямар байдал гээшэб?

— Гэгээрэлэй министерствын ДЮСШ-нуудай барилдаашад тухай хэлэхэ болоо һаа, тэдэнэр материальна һайн баазагүй, — гээд О. А. Алексеев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Эдэ ДЮСШ-нуудта барилдаанай тусхай залнууд ехэ үсөөн байна. Жэшээ болгон, 7-дохи ДЮСШ-е хаража үзэбди. Тэрэнэй бааза миил һургуулиин барилдаанай секци хангаха аргатай. Харин ДЮСШ-гай эрилтэдэ гүйсэд харюусанагүй.

Республикымнай хүдөөгэй олохон нютагуудай ДЮСШ-нуудта эдир барилдаашадые мүртэй һайнаар һурганагүй гэхэ байнаб. Городской барилдаашад хүдөөгэйхидтэ ородоо, һайн бэлэдхэлтэй байна гэжэ һүүлэй мүрысөөнүүд харуулба. Хүдөөдэ залуу барилдаашадые һургалгые һайжаруулхын тулада һаяар хүдөөгэй тренернүүдэй һуралсал эмхидхэхэбди, — гээд, О. А. Алексеев хөөрөөгөө тобшолбо.

Үнгэрөөшэ энэ мүрысөөнэй дүнгүүдые дахин сасуулха зуураа, һайн дуранай спортивна бүлгэмүүдэй Түбэй соведүүдэй мүрысөөнүүд, РСФСР-эй болон СССР-эй чемпионадууд тухай һанаа зобооһон бодолнууд түрэнэ. Оронойнгоо суглуулагдамал командын бүридэлдэ орохын түлөө ехэ «тэмсэлэй дабаан» дабаха аргатай ямар барилдаашад бии гээшэб? — гэһэн асуудалда «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй суглуулагдамал командын ахалагша тренер, РСФСР-эй габьяата тренер Н. С. Ивахинов иигэжэ һанамжална:

— РСФСР-эй болон СССР-эй арадуудай ээлжээтэ спартакиадануудай түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараха шадалтай барилдаашад бии. Илангаяа Борис Будаев, Лубсан Айсуев, Николай Иванов, Сергей Замбалов гэгшэдтэ найданабди.

Н. С. Ивахиновай һурагша уласхоорондын классай спортын мастер Н. Иванов 1986 оной февралиин 1-һээ 3 хүрэтэр Тбилисидэ үнгэргэгдэхэ уласхоорондын нааданда һайнаар бэлдэхэ зорилготой. Һүүлээрнь Россин Федерациин ехэшүүлэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ орожо, өөрынгөө шэгнүүртэ эгээл бүлюу байһанаа харуулжа шадаа һаа, СССР-эй арадуудай спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэхэ зэргэтэй.

Барилдаанай бүхы арга нюусануудые гүйсэд мэдэдэг тренернүүд О. А. Алексеев Н. С. Ивахинов хоёрой хэлэһэн үгэнүүд барилдаан тухай ехэ хөөрэлдөөндэ эхи табижа, энэ статьяда харюу болгон, бусад тренернүүдэй һанамжануудые хэлүүлээ һаа, һайн байгаа.

Түгэсхэлэйнгээ урда үшөө хэдэхэн үгэ заабол хэлэлтэй. ВСТИ-гэй барилдаанай багахан зал соо бэшэ, харин нэгэ бага томошог, багтаасатай зал соо шэнэ ехэ мүрысөө эмхидхэхэ шухала. Хоёрдохёор гэхэдэ, мүрысөөн тухай соносхол, афишануудые зүбөөр бэшэхэ хэрэгтэй. Үнгэрөөшэ кубогай мүрысөөнэй афишануудай буруу бэшэгдэһэн тула олохон харагшад ерэжэ шадаагүй.

Хубиин болон командна дүнгүүдэй түлөө зарим барилдаашадай харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Гэртээ гэхэ гү, али республиканска мүрысөөндэ энэ дутагдал мүртэй ойлгогдоошьегүй гээшэ һаа, ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ айхабтар эли болоод байха. Мүрысөөндэ шангай һууринуудые эзэлһэн команданууд энэ түйлалтаараа һанаагаа амаржа байнгүй, һуралсал-һорилгоёо бүри гүнзэгырүүлхэ ёһотой. Командануудта залуу барилдаашад оруулагдахадаа, мүрысөөнэй эршые дээшэлүүлжэ, ехэ орёо, һонин болгоһон байна. Ерэхэ жэлэй болон удаадахи мүрысөөнүүдтэ тэдэнэр шангай һууринуудые эзэлжэ, барилдаанай буряад һургуулиин алдарта заншалнуудые арьбадхан үргэлжэлүүлэг лэ гэжэ хүсэхэ байнаб.

В. ПЛУТТ,
манай штатнабэшэ корр.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ШАНГУУДТА ХҮРТЭБЭ

Физическэ культура болон спортын городской комитедэй шэнэ жэлэй шангуудта хүртэхын түлөө заншалта Зүүн Сибириин технологическа институдай, хүнгэн атлетикын манеж соо 22-дохиёо үнгэргэгдэжэ, «спортын хатанай» 200 гаран түлөөлэгшэд хабаадаһан байгаа.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй областной соведэй спортсменүүд арбан долоодохиёо илалта түйлаба. «Буревестник» болон «Урожай» бүргэмүүдэй суглуулагдамал команданууд шангай һууринуудые эзэлээ.

Эрэшүүлэй дунда 3 000 метртэ болоһон урилдаан сугларагшадые ехэтэ һонирхуулба. Ушарынь юуб гэхэдэ, ороной суглуулагдамал командын дүрбэн гэшүүд, тусхайлбал, уласхоорондын классай спортын мастер П. Яковлев, спортын мастернууд Г. Темников, Ю. Федоров, В. Шевляков гэгшэд урилдаанай харгы дээрэ гараһан байгаа бшуу.

Австралиин Канберрэ хотодо үнгэргэгдэһэн дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ командна тоосоогоор мүнгэн медаляар шагнагдаһан Геннадий Темников энэ зайе 8 минута 35,4 секунда соо гаталжа, түрүү һуури эзэлбэ.

Буряадай багшанарай институдай студентнэр, спортын мастерта кандидадууд Татьяна Панькова—60 болон 300 метрэй, Владимир Вихарев — 60 метрэй, Александр Бражник 300 метрэй урилдаануудта илалта түйлабад.

Тус институдай студентка, спортын мастер Надежда Суворова 600 метрэй урилдаанда эрхим үрэ дүн харуулһан байна.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэр — спортын мастерта кандидат Эдуард Сластин утые болон гурбан алхасаар харайлгануудта шалгараһан, харин Андрей Неверов 1000 метрэй зайе бултанһаа хурдан түргэнөөр гаталһан байха юм.

Улаан-Үдын 12-дохи СПТУ-гай тренер спортын мастер Наталья Соболева утые харайлгада эгээл эрхим үрэ дүн түйлэба.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй инструктор, ороной залуушуулай суглуулагдамал командын гэшүүн, спортын мастерта кандидат Татьяна Виноградова 27 градус хүйтэндэ саһатай сектор дээрэ 14 метр 84 сантиметртэ ядро түлхижэ, түрүү һуури эзэлээ. Кубогта хүртэхын түлөө үбэлэй мүрысөөндэ, Россин чемпионадта хабаадаха республикын суглуулагдамал команда бүридүүлэгдэһэн байгаа.

Б. МИРОМАНОВ,
бүхэсоюзна категориин судья.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Панькова.
В. ПЛУТТЫН фото.

КОМАНДААРАА ХОЁРДОХИ ҺУУРИДА

Эдиршүүлэй дунда боксоор бүхэсоюзна мүрысөөн Московско областиин Железнодорожный хотодо үнгэргэгдэбэ. Россин Федерациин, Азербайджанай болон Грузиин ССР-нүүдэй 19 суглуулагдамал командын 200 шахуу эдир боксер энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа туршахаһаа гадна, мэргэжэл шадабариая дээшэлүүлһэн байгаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, рингын эзэд командаараа илалта түйлаба. Энэ ехэ мүрысөөндэ манай республикын спортын нэрэ хүндые хамгаалһан Загарайн районой эдир боксернууд эдэбхитэй һайнаар тулалдажа, хоёрдохи һуури эзэлһэн байха юм. Азербайджанай ССР-эй түлөөлэгшэд гурбадахи шанда хүртөө.

Манай командаһаа Шэнэ-Горхоной дунда һургуулиин 8-дахи классай һурагша Семен Тулохонов, Шэнэ-Элхиин дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша Владимир Семенников, энэ һургуулиин 8-дахи классай һурагша Слава Степанов гэгшэд ооһэд ооһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илалта түйлажа, бүхэсоюзна мүрысөөнэй чемпионууд болобо.

Шэнэ-Горхоной дунда һургуулиин һурагша Женя Воронин хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаа.

Б. ЖИГМИТОВ,
Загарайн районой хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер,
СССР-эй спортын мастер.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень таахa» ба «36-һаа 5-ень таахa», «Спортлотонуудай» 1986 оной январиин 12-то үнгэргэгдэһэн 2-дохи тираж.

«45-һаа 6-ень таахa»: 9—велоспорт шоссе, 14—академическэ һэлюурдэлгэ, 27—һур харбалга, 29—стендовэ буудалга, 31—фехтовани, 43—туризм.

«36-һаа 5-ень таахa»: 5—бүхэ барилдаан, 10—уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалга, 12—гимнастика, 18—хүнгэн атлетикэ, 31 —фехтовани.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Табан жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ» — түрүү бэшэг. Анхарагты: түрүү дүй дүршэл. Нютагай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Адли тэгшэ анхарха» — В. Тугутовай статья. КПСС-эй ЦК-гай проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди.

Гурбадахи хуудаһанда. «Нүхэсэнэбди, һуранабди, мүрысэнэбди» — тусхай хуудаһан.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Хилын саанаһаа.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — «Үхибүүдтэ —ангуудай гүлгэд тухай». 10.15 — «Далекое небо» — уран һайханай фильм. 11.20 — «Ургамалай аймагта». 12.05 — «Только в мюзик-холле» — уран һайханай фильм. 13.10 —РСФСР-эй габьяата артистка Л. Рюмина дуулаха. 13.40 — Шэнэ һонин. (13.45 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.25 — «Экран хинанарые уулзуулна». Анда болохо СССР-эй Хакасай автономито область — Монголой Урда-Гобиин аймаг. 17.10 — «Хүдэлмэриень хангалтагүй дээрэ сэгнэхэ». 17.45 — Бумбэгэтэй хоккейгээр нүхэд ёһоной уласхоорондын уулзалга. Швециин ба СССР-эй суглуулагдамал командануд. 18.30 — КПСС-эй ЦК-гай проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди. 18.45 — Мультфильм. 18.55 — «Эб найрамдал ба залуушуул». 19.30 —«Арадай аялга дуунууд». 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 —Арадай хиналтын экран. 20.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.50— «Иван Бабушкин» — дүрбэн серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00 — «Время». 22.35 —«Иван Бабушкин». 2-дохи сери. 23.45 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 24.00— Гүрэнэй армян арадай дуунай ансамблиин концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Түүхэ. 10-дахи класс. 10.05, 14.00— Немец хэлэн. 11.05 — Астрономи ба космонавтика. 11.35, 12.40 — А. М. Горький. «Детство». 12.05 — «Эжын һургуули». 13.10 —Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 13.40 — Ботаника. 6-дахи класс. 14.30 —Байгаали шэнжэлгэ. 2-дохи класс. 14.50 — «А. С. Пушкинай театр». 15.35 — «Һурагшадта — физиологи ба ариг сэбэр тухай». 16.05—«Поэзи». В. Хлебников. 17.05 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 18.25 — «Юрэ бусын хуби заяатай фильм». 18.45 — «Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд». 19.05 — МНР-эй оперно театрай дуушан Найдалмаа дуулаха. 19.50—«Ералаш».

Москва. 20.00 — Баримтата фильм. 20.10 — Баскетбол. Кубогуудта хүртэгшэдэй кубок. Эрэшүүл. «Хувентуд» (Испани) —ЦСКА.

Улаан-Үдэ. 20.50 —Соносхолнууд.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.20— Баримтата фильм. 21.30 — Ородой хүгжэм. 22.00 — «Время». 22.35 — В. Катаев. «Понедельник — день тяжелый» — телеэүжэг.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-86, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-32-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-96, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-00331. Заказ № 12. Индекс 0464